

ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS
DIÁKKÖRI KONFERENCIA
DOLGOZAT

A Cherokee Nemzet mint szuverén hatalom
(1831-1832)

Jelige: New Echota

TARTALOMJEGYZÉK

I. Bevezetés	4
II. A szuverenitásról általában és a szuverenitás angolszász szemmel nézve.....	5
1. A szuverenitás fogalma	5
1.1. Szuverenitáselméletek.....	6
1.2. A szuverenitás fogalma.....	7
2. A szuverén államok ismert felépítési formái	8
2.1. Az unitárius (egységes) állam.....	8
2.2. A föderális (szövetségi) állam.....	9
2.3. További államkapcsolati formák.....	11
2.4. A nemzetközi jog a szuverén államalakulatokról	12
3. Az államterület, mint a szuverenitás érvényesülésének területi kiterjedtsége	12
3.1. Az államterület fogalma.....	12
3.2. Az államterület jogi megítélése.....	12
3.3. A területi felségjog korlátozottsága	13
4. A szuverenitás angolszász szemmel nézve	13
4.1. Az angolszász szuverenitás	13
4.2. Stanley I. Benn a szuverenitás jelentésváltozatairól	14
4.3. H. L. A. Hart a szuverenitásról és a jogilag korlátozott kormányzatról	16
III. Történeti előzmények	19
1. Bevezető gondolatok, alapvetések	19
1.1. A faji diszkrimináció szerepe az indián törzsek földjeinek elvételében	19
1.2. Az őslakosok kirekesztésének elvi alapjai	19
2. A gyarmatosítás kezdeteinek áttekintése	20
3. Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása (1763-1815)	21
4. Az áttelepítések időszaka	22

IV. A Legfelsőbb Bíróság vonatkozó joggyakorlata (1831-1832)	25
1. A Legfelsőbb Bíróság helye és szerepe az Amerikai Egyesült Államok ítélkezésében.....	25
2. The Cherokee Nation v. The State of Georgia.....	26
2.1. A per előzményei	26
2.2. A per legfontosabb adatai.....	26
2.3. Az eldöntendő jogi kérdések.....	26
2.4. A felperes által, az önálló szuverenitásuk megléte mellett felsorakoztatott legfontosabb érvek	27
2.5. A Legfelsőbb Bíróság döntése	33
3. Worcester v. The State of Georgia.....	35
3.1. A per előzményei	35
3.2. A per jogi kérdései	37
3.3. A bíróság döntése	37
3.4. Az ügy jelentősége	38
VI. Záró gondolatok, szemelvények a szuverenitás kényes kérdéseiről napjainkban.....	39
1. Hogyan folytatódott a Cherokee Nemzet története?	39
2. Kitekintések a napjainkban meglévő, szuverenitással kapcsolatos vitákra ...	40
3. Végző megállapítás.....	40
VII. Térképmelléklet	41
IRODALOMJEGYZÉK.....	43

A Cherokee Nemzet mint szuverén hatalom

I. Bevezetés

„TILOS FEHÉR BŐRŰ LÁTOGATÓKNAK
BELÉPNI
TILOS, MERT UGYANÚGY NEM TUDTOK
ENGEDELMESKEDNI
TÖRZSÜNK TÖRVÉNYEINEK, MINT SAJÁT
TÖRVÉNYEITEKNEK
EZÉRT EZ A FALU ÖRÖKRE ZÁRVA VAN
ELÓTTETEK”¹

Az idézett sorok az Amerikai Egyesült Államok legrégebbi városa – Old Oraibi - előtt álló táblán olvashatóak. A fehér ember és az indián őslakosok egymáshoz való viszonyulása korántsem nevezhető megoldott problémának. A több száz éven keresztül húzódó ellenségeskedés, a véres összecsapások és a kioltott emberéletek nem merülhetnek feledésbe. A faji megkülönböztetés kérdése ma is kínos és egyben kényes probléma. Figyelmünket mi a szuverenitásra fordítottuk, vagyis arra, hogy vajon mikortól és miért szuverén egy nemzet és ez milyen jogokkal ruházhatja fel a szuverén államot. Az előbb felsorolt kérdésekhez hasonlóan ezen a területen is rengeteg még a visszás és kétes megítélésű történés. Ezek a még mindig meglévő feszültségek láthatóak a fenn idézett szövegen is, melyet az egyik legősibb indián törzs, a hopik függesztettek ki városkájuk elé.

Kutatásunk során arra kerestük a választ, hogy az amerikai Georgia Állam területén élő cherokee indián törzs szuverenitásért folytatott törekvései az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága előtt milyen bírói döntések meghozatalát eredményezték. Ez dolgozatunk fő témája.

Kiindulópontként áttekintettük a különböző korok és felfogások uralkodó szuverenitás-elméleteit. Ezt követően sorra vettük az egyes államfelépítéseket a szuverenitás szempontjából. A dolgozatban kitértünk az államterület kérdéseire is. Mindezek után angolszász szerzők szuverenitás témakörében írt tanulmányaival bővítettük ismereteinket és

¹ Jean Raspail: Rézbőrű napló, szabad utazóként az Amerikai Egyesült Államok Indián rezervátumaiban., Európa Könyvkiadó, 1975. 167. p

megállapításainkat. A dolgozatban bemutatjuk a téma háttéréül szolgáló történeti előzményeket is, hiszen ez az általunk elemzett két jogeset megértését segítik elő.

A munkánk során elsősorban a külső szuverenitásra kívántunk fókuszálni, hiszen a vizsgált bírósági döntések a Cherokee Nemzet saját államiságának, döntési szabadságának meglétét vizsgálták.

Mindezek után megkerestünk két XIX. századi bírói döntést az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának joganyagából. Ezeket először is lefordítottuk, majd pedig hosszasan elemeztük, kiemelve a Cherokee Nemzet szuverenitására vonatkozó részeket. Az első jogeset, a Cherokee Nation v. Georgia State-per 1831-ben zajlott. A kezdeményezője John Ross - a cherokee törzs elnöke - a Cherokee Nemzet mint szuverén hatalom nevében fordult bírósághoz. A perindítás okául Georgia Állam indiánellenes törvényei szolgáltak. A döntőbíró, John Marshall elismerte a törzs önállóságát, de megállapította, hogy nem tekinthetők külföldi nemzetnek és „függőségben lévő belső nemzetként” definiálta jogi helyzetüket. Ennek következtében kijelentette, hogy per indítására nem jogosultak, ezért a Legfelsőbb Bíróság megtagadta az igazságszolgáltatást.

A második per 1832-ben folyt, szintén a Legfelsőbb Bíróság előtt, ugyanúgy John Marshall bíró elnöklete alatt, ez volt a Worcester v. Georgia State-per. Az ez ügyben született ítélet hatására döntöttünk úgy, hogy ezt a témát választjuk kutatásunk tárgyául, ugyanis annak ellenére, hogy mindössze egy év telt el a Cherokee Nation v. Georgia State- perben hozott ítélet óta, a bíróság jogi indokolásában teljes mértékben ellentmondott az 1831-ben hozott döntésének. Ebben a perben elismerték a Cherokee Nemzet szuverenitását és azt, hogy területükön Georgia Állam törvényei hatálytalanok. Azonban azt is leszögezték, hogy az 1832-ben hozott ítélet csak az adott ügyre érvényes és a cherokee törzset ezután sem kezelik szuverén nemzetként. Tehát végérvényesen ekkor sem sikerült megoldást találni.

Végző soron arra a megállapításra jutottunk, hogy a szuverenitás problematikája mind jogi, mind politikai szempontból egy igen kényes kérdés. Kutatásunk végén a Cherokee Nemzet szuverenitásával kapcsolatban elmondottakat megpróbáltuk összevetni a közelmúlt hasonló jellegű nemzetközi bonyodalmaival.

II. A szuverenitásról általában és a szuverenitás angolszász szemmel nézve

1. A szuverenitás fogalma

Definíciót adni erre a kifejezésre igen nehéz, mivel nem alakult ki egy egységes, világszintű fogalom. Ez igen jelentős problémákat vet fel, hiszen közös definíció hiányában

minden állam maga dönti el, hogy kit tekint szuverénnek és, hogy milyen feltételekhez köti a szuverenitás meglétét. Így a nemzetközi jog egyik alapelve, a szuverén egyenlőség kerül veszélybe. Rengeteg nemzetközi összetűzés, politikai és fegyveres csatározás jelzi a történelemben a szuverenitás megítélésének problematikáját.

1.1. Szuverenitáselméletek

Az ókori gondolkodók közül érdemes kiemelni Arisztotelész Politika című művét, melyben a szuverenitás kérdése is felvetődött. Véleménye szerint a szuverenitás tartalmilag a törvénnyel helyettesíthető. Azt kutatta, hogy mi minősíthető közjónak, melynek elérése érdekében az egyén korlátozza saját személyes szuverenitását.

Az újkori Európában az abszolút királyi hatalom időszakában a szuverenitás, mint az állam hatalmát megalapozó elv jelent meg. 1576-ban Jean Bodin kidolgozta a fejedelmi szuverenitás elméletét. Eszerint az állami főhatalom egységes és oszthatatlan, továbbá korlátlan és korlátozhatatlan. A király jogát egyedül csak az isteni és a természeti törvény, valamint a tulajdonhoz való jog korlátozhatja.² A szuverenitás igazolta a fejedelem hatalmát azáltal, hogy az uralkodót az „egységes nemzeti állam jelképévé”³ tette. Bodin utódjaként gondolhatunk az Angliában tevékenykedő Thomas Hobbes-ra, aki szintén az abszolutizmus híve volt. Ő dolgozta ki a „szerződéses államfelfogást”⁴, mely szerint az alattvalók és a szuverenitást birtokló monarcha között egy szerződés kötött az alattvalók biztonsága érdekében. A nép lemond jogairól a szuverén javára, akinek törvényeit kötelesek megtartani. Ugyanakkor, az alattvalók természetes jogai továbbra is léteznek, ezeket a szerződés nem szüntette meg.

Az eddig bemutatott elméletek a társadalom rohamos fejlődése és a középkori berendezkedések tarthatatlansága miatt elkezdtek átalakulni, melynek elkerülhetetlenségét a polgári forradalmak is jelezték. Egy átmeneti elméletet alakított ki Angliában John Locke az angol forradalom eseményeinek hatására. Nézeteit a „the King in Parliament” kifejezéssel szokták emlegetni, melynek lényege, hogy a király és a parlament között egy tényleges hatalommegosztás áll fenn, lényegében egy koordinált hatalomgyakorlásról beszélhetünk.⁵ Ez az elmélet bevezetésként szolgált azon szuverenitáselméletek megjelenéséhez, melyek az alkotmányosság, a népképviselés, és az államhatalmi ágak megosztásának elvén alapulnak. Ezekben a nép, a parlament, vagy pedig a jog szuverenitása jelent meg, ami különböző

² Jean Bodin: Az államról, Gondolat Kiadó, Bp. 1987.

³ Kukorelli István: Alkotmánytan I., Osiris Kiadó, Bp. 2007. 133. p.

⁴ Thomas Hobbes: Leviatán vagy az egyházi és világi állam formája és hatalma, Kossuth Kiadó, Bp. 1999.

⁵ John Locke: Értekezés a polgári kormányzat igazi eredetéről és hatásköréről Gondolat Kiadó, Bp. 1986.

hatalomgyakorlási módszereket alakított ki. Ezek az elméletek ma is jelen vannak, mégpedig egymás mellett, párhuzamosan. Locke után egy újabb álláspontot alkotott meg Montesquieu, aki a szuverenitás megosztásának fontosságát hangsúlyozta. Véleménye szerint a hatalom egy kézben való összpontosulását többé semmilyen körülmények között sem szabad elfogadni, még akkor sem, ha az a bizonyos kéz a népé. Hogy ezt a centralizált állapotot megelőzzük, a szuverenitás megosztását kell megvalósítani.⁶ Ezzel szemben Rousseau később azt vallotta, hogy a szuverenitás egyedüli hordozója csak és kizárólag a nép lehet. Szerinte a hatalom nem megosztható. Ezzel a közvetlen demokrácia kategóriáját alakította ki.⁷ Rousseau-nak ezen felfogása rendkívüli hatással volt a francia gondolkodókra. Ezt mutatja az is, hogy 1789-ben az emberi és polgári jogokról szóló francia deklaráció meghatározta a népszuverenitás fogalmát. Eszerint a szuverenitás egésze a nemzetet illeti meg.

A második világháború után újabb változások következtek be. Peter Pernthaler 1986-ban úgy látta, hogy a szervezeti szuverenitás helyett a jogrend szuverenitása válik jelentőssé. Az állam fölénye a társadalom felett fokozatosan elgyengül, és a szuverenitásfogalom a külkapcsolatokban jelenik meg.⁸ Az Amerikai Egyesült Államokban Hans Kelsen is a jogszuverenitás megjelenését és fontosságát hangsúlyozta.⁹ Ebben az időben az európai államok a demokrácia útjára léptek és új alkotmányokat alkottak. Ezekben az alaptörvényekben a népszuverenitást a hatalom forrásának nevezték és jellemzővé vált az intézményi differenciáltság, valamint az önkényt kizáró garanciák megalkotása. Innentől kezdve a szuverenitás alanya jogrend lett. Ugyanakkor, ebben az időben is akadtak olyanok, akik nem fogadták el a szuverenitás intézményét, sőt az abszolutizmus termékének és segédeszközének minősítették azt. Ezt a véleményt képviselte például Jacques Maritain is, aki a XX. század egyik legjelentősebb katolikus filozófusa volt. Munkásságának hatása Európában és az Amerikai Egyesült Államokban is igen jelentős volt, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának egyik megfogalmazójaként tartják számon. Nem csoda hát, hogy a népszuverenitást például az önkényes hatalomgyakorlás egy újabb eszközeként minősítette.¹⁰

1.2. A szuverenitás fogalma

Már említettük, hogy a szuverenitásnak nincsen általánosan elfogadott fogalma, viszont van egy sokak által alkalmazott és elismert értelmezése.

⁶ Montesquieu: A törvények szelleméről, Osiris Kiadó, Attraktor Kft., Bp. 2000.

⁷ Jean – Jacques Rousseau: A társadalmi szerződés, Bibliotheca Könyvkiadó, Bp. 1958.

⁸ Peter Pernthaler: Allgemeine Staatslehre und Verfassungslehre, Wien 1986.

⁹ Hans Kelsen: Tiszta jogtan, ELTE Bibó István Szakkollégium kiadványa, Bp. 1988.

¹⁰ J. Maritain: The Concept of Sovereignty. American Political Science Review, 1950. 1. 343-357. pp

Eszerint kétféle értelemben beszélhetünk szuverenitásról:

- Belső szuverenitás: az állam belső szuverenitása azt jelenti, hogy az állam a területén élő lakosságra, tehát az állampolgáira nézve jogosult döntéseket hozni, mégpedig az alapján, hogy ő a hatalom végső letéteményese, a legfőbb hatalom birtokosa.
- Külső szuverenitás: ennek szinonim elnevezése az állami szuverenitás. Lényege az, hogy egy állam önálló, független és saját államisággal bír. A szuverén állam döntéseit szabadon hozza meg, bármiféle külső korlátozás nélkül. Természetesen ez a szabadság a valóságban korántsem teljes és korlátlan. Lényegében itt a nemzetközi szabályokra, egyezményekre és a nemzetközi jog által felállított további akadályokra gondolunk. A külső szuverenitás továbbá azt is jelenti, hogy a vele bíró állam a nemzetközi kapcsolatokban önálló jogalanyként jelenik meg.

Dolgozatunkban elsősorban a külső szuverenitásra kívánunk fókuszálni, hiszen a vizsgált bírósági döntések a Cherokee Nemzet saját államiságáról, döntési szabadságáról foglaltak állást. Kutatásunk során arra a megállapításra jutottunk, hogy a belső szuverenitás párban jár a külső szuverenitással. Ha egy állam számára elismerik az egyiket, abból automatikusan következik, hogy a másikat is létezőnek kell tekintenünk.

2. A szuverén államok ismert felépítési formái

A szuverén államok felépítését tekintve beszélhetünk unitárius és föderális államról, mint alaptípusokról, valamint a föderalizmus mellett az államkapcsolatok más formáiról is. Nézzük meg ezeket külön-külön!

2.1. Az unitárius (egységes) állam

Ez az egyik alaptípusa a szuverén államok felépítésének. Európa nagy részén ez a modell érvényesül, francia minta alapján. Kontinensünkön a föderális berendezkedés csak kivételesen jelenik meg, például Svájcban és Németországban.

Az unitárius állam főbb jellemzői:¹¹

- területén nincsenek önálló államisággal rendelkező egységek,
- közhatalmi jogosítványait egyedül gyakorolja a saját államterületén, az ezen a területen élő lakossága felett,

¹¹ Kukorelli: 2007. 148. p.

- saját szervezetrendszert épít ki és tart fenn a közhatalmi jogosítványai gyakorlására,
- ez a differenciált szervezetrendszer többnyire az általános állami-területi egységekre épül¹², továbbá
- az önkormányzatok csak befolyásolhatják a központi hatalmat, ugyanis annak autoritása mindig érvényesül¹³.

2.2. A föderális (szövetségi) állam

Ha a föderális államokra kell példát mondani, szinte kivétel nélkül mindenkinek az Amerikai Egyesült Államok jut először az eszébe. Mivel dolgozatunk témája is ehhez az államhoz kapcsolódik, ezért a szövetségi állam jellemzőinek boncolgatása előtt szólnánk néhány szót az amerikai föderalizmus jelentőségéről.

Míg Európában az egységes francia modell terjedt el és vált uralkodóvá, addig Észak-Amerika más utat választott magának. 1787-ig az ott letelepedett kolóniák egy laza szövetséget alkottak, mégpedig konföderációt.¹⁴ Majd 1787-ben elfogadták az Egyesült Államok Alkotmányát. Ezzel a lépéssel teremtődött meg az az állammodell, melynek alapja a tagállamok önállóságának elismerése. A föderalizmus eszméjét sokan követendő példának tartották, így – főleg a második világháború után – Európában és sok más kontinensen lévő országban is szövetségi államok jelentek meg. Az amerikai minta főbb jellemzői mind fellelhetők ezekben az államokban: hatalommegosztás a szövetség és a tagállamok között, demokratikus kormányzat, az egyes tagállamok részvétele a döntéshozatalban, az állami döntések alkotmányos ellenőrzése. Az amerikai modellt átvevő országok például: India, Burma, Argentína, Venezuela, Jugoszlávia, Németország, Ausztria.

Látható, hogy az amerikai föderalizmus hatását nem lehet lebecsülni. Érdekes, hogy ennek ellenére az „anyaországban” az állami berendezkedés gyakorlata és elmélete között egyre nagyobb a szakadék, ami igencsak súlyos problémákhoz vezethet.¹⁵ A föderalizmus napjainkban egyébként leginkább a nemzetközi kapcsolatrendszerek kialakításában játszik fontos szerepet és ad útmutatást.

Most pedig vegyük sorra a szövetségi állammodell legfőbb sajátosságait:

¹² Azért csak többnyire, mert a közigazgatásban vannak olyan dekoncentrált szervek, amelyek más tendencia szerint épültek fel. Továbbá, a bíróságok is gyakran más működési területeken végzik a jogalkalmazási tevékenységeiket.

¹³ Sári János: A hatalom területi megosztása, Jogtudományi Közlöny, 1990. 7-8.

¹⁴ A konföderációt később mutatjuk be a 2.3. pontban.

¹⁵ D. R. Beam, T. J. Conlan – D. B. Nalker: Federalism: The Challenge of Conflicting Theories and Contemporary Practice. In The State of the Discipline. Ed. A. W. Finifter. Washington D. C., 1983. 247-283. pp

- a tagállamok államisága nem szűnik meg, általában saját alkotmánnyal és saját állami szervekkel rendelkeznek,
- a szövetségi állam alkotmánya rendezi a szövetség és a tagállamok viszonyát, közöttük a hatáskörök megosztását,
- a hatáskörmegosztás miatt a tagállamok szuverenitása korlátozott,
- a korlátozottság mértéke attól is függ, hogy a szövetség gyakorol-e felügyeletet, és ha igen, akkor milyen mértékűt a tagállami hatáskörök felett,
- azokban a kérdésekben, melyek nem tartoznak a szövetség hatáskörébe, a tagállamnak van szuverenitása,
- a szövetségi hatáskörbe tartozó kérdések és feladatok ellátására szövetségi szerveket hoznak létre,
- a törvényhozó szerv rendszerint kétkamarás és az egyik kamara szövetségi alapon jön létre,
- a szövetségi szervek az egyes tagállamokban is jelen vannak a tagállami szintű hasonló szervek mellett.¹⁶

Természetesen nem minden föderális állami berendezkedés egyforma, mi most a leginkább jellemző vonásokat soroltuk fel. A különbségek meglétét már az is igazolja, hogy több elmélet is fellelhető az ilyen típusú államok szuverenitását illetően.

Itt van mindjárt Montesquieu hatalommegosztás elmélete alapján a szuverenitás megosztásának elve. Aztán a föderáció dualista elmélete, melynek lényege, hogy a szövetségnek csak koordináló szerepe van, a tagállamok szuverenitása a szövetség hatalmától független. Egy másik perspektívát ad a kooperatív elmélet, ahol az együttműködés feltétele az érdekek összehangolása. D. Madison egy következő álláspontot képviselt, mégpedig a tagállamok kizárólagos szuverenitását. És végül még érdemes megemlíteni a centralisztikus elméletet is, amely tagadja a tagállamok szuverenitását.

A szövetségi felépítés sajnos komoly nehézségeket is hordoz magában. Egyértelmű, hogy a tagállamok között nélkülözhetetlen az együttműködés és az álláspontok összehangolása. Azonban az egyes államok közötti különbségek eltérő érdekeket eredményezhetnek, és ez konfliktushoz vezet. Ehhez jön még a nemzeti önrendelkezés természetes igénye. Így a különböző nemzetiségeket felölelő szövetségi államok jóval nagyobb széthúzásokkal kell, hogy megküzdjenek, mint azok a föderális államok, melyek nem nemzetiségek összekapcsolása végett jöttek létre

¹⁶ Ugyanakkor Ausztriában például ennek az ellenkezője figyelhető meg.

2.3. További államkapcsolati formák

Lényegében itt a két alaptípus közti átmenetekről beszélhetünk. Ezek a konföderáció, a perszonálunió és a reálunió.

A konföderáció jelentése: államszövetség. Már említettük, hogy az Amerikai Egyesült Államok Alkotmányának elfogadása előtt az amerikai kolóniák közötti kapcsolat ekként volt értékelhető. A Konföderáció lényege, hogy ez egy állandó jellegű, de laza szövetség, lényegében egy együttműködés. Ennek az együttműködésnek az alapja egy, az államok között megkötött szerződés. A konföderáció maximálisan tiszteletben tarja az egyes államok szuverenitását. Az együttműködők delegáltjaiból áll össze a közös szerv, mely azonban nem bír jelentős hatással, hiszen az általa hozott döntések kikényszerítésére nincs lehetőség. Inkább csak egyeztetető szereppel bír. Ennek oka az, amit már az imént is említettünk, hogy az államok szuverenitása semmiképpen sem korlátozható a konföderáció szintjén. Az effajta berendezkedést Concha Győző igen találóan értékelte: „...jogilag egészen tiszta, s a szövetkezett államok szuverenitásával teljesen összeegyeztethető viszony, de a vele elérni kívánt cél szempontjából igen nehézkes és kevés sikert ígérő államalakulat.”¹⁷ A legtöbb esetben ezek az államkapcsolatok egy magasabb szintű összefonódás útjára lépve, szövetségi állammá alakulnak át. Erre példa maga az USA (1787.), vagy Svájc (1848.).

A következő államkapcsolat a perszonálunió. Ebben az esetben a közös államfő köti össze a szövetkező államokat. A létrejött államkapcsolat szervezeti átalakításokat is igényel a szövetkező államoktól. Lényegében itt az együttműködést a közös államfő személye és jogai testesítik meg. Az államok közötti kapcsolat erőssége pedig attól függ, hogy az uralkodó számára mekkora körben biztosítanak jogokat.¹⁸

Végül még a reáluniót kell bemutatnunk. Lényege, hogy a szövetséges államok már nem csak egy közös államfő útján működnek együtt, hanem közös állami szerveket is létrehoznak, meghatározott közös ügyek vitelére. Példaként tudjuk felhozni Magyarország és Ausztria kapcsolatát az 1867-es évi Kiegyezést követően.

Azonban, nem csak ez a fajta felosztása létezik az államfelépítéseknek. Vannak olyan szerzők, akik a reáluniót és a perszonáluniót a föderalizmus egy-egy megjelenési formájaként tartják számon. Ezt a közös állami szervek létrehozásával indokolják.¹⁹

¹⁷ Concha Győző: Politika. I. köt., Grill Károly Könyvk. Bp. 1907., 623. p

¹⁸ Ha a perszonálunióra keresünk példát, akkor nem kell messzire mennünk, hiszen 1867 előtt Magyarország és Ausztria kapcsolata egyértelműen perszonálunióként volt értékelhető.

¹⁹ Ilyen szerző például Tomcsányi Móric. Tomcsányi Móric: Magyarország közigazg., Királyi Magyar Egyetemi Ny., Bp. 1940. 125. p

2.4. A nemzetközi jog a szuverén államalakulatokról

Az egyes államalakulatok szuverenitását a nemzetközi jog aszerint vizsgálja, hogy az állam önálló jogalanyként szerepel-e az államközi kapcsolatokban, vagy sem. Tehát a nemzetközi jog a külső szuverenitás kérdésével foglalkozik! Ahogyan azt már mi is említettük, dolgozatunkban elsősorban nekünk is a külső szuverenitásra kell koncentrálnunk a vizsgált jogesetek bemutatása során.

3. Az államterület, mint a szuverenitás érvényesülésének területi kiterjedtsége

A szuverenitás vizsgálatakor feltétlenül ki kell térni az államterület fogalmának bemutatására, hiszen a belső szuverenitásnak ez egy elengedhetetlen kelléke. Az általunk elemzett második jogesetben például rendkívül fontos szerepet játszik annak a kérdésnek az eldöntése, hogy a Cherokee Nemzet a saját „államterületén” hozott döntéseiben eltérhet-e Georgia Állam jogszabályaitól. Nem érthetjük meg a szuverenitás lényegét és jellegét anélkül, hogy ismernénk az államterület szuverenitásban játszott szerepét. Ezért döntöttünk úgy, hogy a szuverenitás általános bemutatása során, mintegy utolsó felvonásként, kitérünk az államterület kérdésére.

3.1. Az államterület fogalma

Legegyszerűbben megfogalmazva, az államterület „az államhatalom gyakorlásának tere”.²⁰ Államterület nélkül nem beszélhetünk államról! Ugyanakkor nem szabad elfeledkeznünk arról sem, hogy előfordulhat, hogy ideiglenesen az állami szervek egy idegen állam területén működtek. Ennek oka például egy külföldi megszállás lehet. Azonban, ebben az esetben a tényleges hatalom a megszállók kezében van, az elfoglalt állam saját szervei megszűnnek és a megszálló állam szervei veszik át a helyüket, így kerülnek az állami szervek külföldre.

3.2. Az államterület jogi megítélése

Ezzel kapcsolatban több elmélet látott napvilágot az évek folyamán. Nézzük meg a legelterjedtebbeket!

Az egyik szerint az államterület az *állam tulajdona*. Ez egy tisztán magánjogi megközelítés volt, ahol az állam területét az államhatalom tárgyának tekintették.

²⁰ Takács Péter: Államtan Négy fejezet az állam általános elmélete köréből Az állam általános sajátosságai, Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar Jogtudományi Tanszék, Bp. 2011. 59. p

Ezt a nézetet viszont felváltotta az a gondolat, hogy az államterületet inkább egyfajta *dologi jogként* kell megközelíteni. Ebben az esetben a területi felségjognak két oldala van, melyek nem létezhetnek egymás nélkül, azaz szükségképpen összekapcsolódnak:

- negatív oldal: a területi felségjog az adott területen kizár minden más államhatalmat valamint,
- pozitív oldal: a szóban forgó terület felhasználása az állam korlátlan joga.

Vannak olyan nézetek is, amelyek tagadják az államterület dologi jogként való minősítését. Egyik legismertebb képviselője ennek a felfogásnak Jellinek, aki azt mondta, hogy az államterület nem más, mint egy színhely, mégpedig *az állam uralmának színhelye*. Ebből pedig az következik, hogy az államterület nem az állami uralom tárgya, hanem „csak meghatározza annak térbeli terjedelmét”.²¹ Jellinek szerint az állami felségjog tárgyai csak a személyek és a személyek egyesülései lehetnek. Úgy vélte, hogy az államterületet az állam tulajdonaként felfogó szemlélet még a középkori államfelfogásból maradt meg.²² Ennek az elméletnek is van egy pozitív és egy negatív oldala. A pozitív oldal, hogy az államterületen lévő személyek és személyi egyesülések alá vannak vetve az állami uralomnak.²³ Ugyanakkor negatív oldalként jelenik meg az, hogy az állam területén kizárt minden más államnak a tevékenysége.²⁴

3.3. A területi felségjog korlátozottsága

A nemzetközi jog szabályai alapján a területi felségjog korlátozott. Ennek indoka az, hogy a felségjog korlátlanúsága esetén a nemzetközi kapcsolatok teljességgel ellehetetlenednének, tehát e szabálynak számunkra a szuverén államok és nemzetek egymás közti kapcsolatában van jelentősége. A korlátozottság megjelenik mind a nemzetközi szerződésekben, mind a nemzetközi szokásjog általános szabályaiban. A cherokee törzs történetében is számos szerződést találtunk, melyek Georgia Állammal kötettek, és amelyeket a bírói döntések tárgyalása során fogunk majd bemutatni.

4. A szuverenitás angolszász szemmel nézve

4.1. Az angolszász szuverenitás

²¹ Kukorelli 2007. 161. p.

²² G. Jellinek: *Allgemeine Staatslehre*, Berlin 1914.

²³ Ebből a meghatározásból látható, hogy a területi felségjog kiterjed az állam területén tartózkodó külföldiekre is. Azonban a nemzetközi jog ismer kivételeket ebben a tekintetben, azonban ennek tárgyalása már túllép jelen dolgozat keretein.

²⁴ Ez alól a megállapítás alól képez kivételt a nemzetközi szerződésen alapuló állami szolgálat.

A szuverenitás általános bemutatását követően, néhány angolszász szerző szuverenitás-elméletét kívánjuk közelebbről ismertetni.

Az angolszász és a kontinentális jogrend alapvető különbségeiből fakadóan szinte szükségszerűen születtek részleteiben más tartalmú szuverenitás-elméletek angolszász szerzők tollából a kontinentális Európa gondolkodóihoz képest.

Az általunk választott két tanulmány szerzői angol nemzetiségűek voltak. *Stanley Isaac Benn* (1920-1986.) a *Political Studies* című angol folyóiratban 1955-ben megjelent *A szuverenitás jelentésváltozatai* (*The Uses of Sovereignty*) című munkájában a különféle szuverenitás értelmezések hasznosságát, valamint azt vizsgálta, hogy ezen értelmezéseknek létezik-e olyan közös tartalma, mely alapján igazolható lenne a közös „szuverenitás” szó használata annak leírására.²⁵ A második tanulmány szerzője, a szintén angol *Herbert Lionel Adolphus Hart* (1907-1992.) az *Essays on Bentham: Jurisprudence and Political Theory* című kötetben jelentette meg 1982-ben a *Szuverenitás és jogilag korlátozott kormányzat* (*Sovereignty and Legally Limited Government*) című munkáját. A tanulmány *Jeremy Bentham* szuverenitásról és annak korlátozott voltáról alkotott elméletének kritikáját fogalmazza meg, valamint a feltárt problémákra az általa kínált megoldási javaslatait tartalmazza.

4.2. Stanley I. Benn a szuverenitás jelentésváltozatairól

Fentebb ismertettük Benn tanulmányának célját, melyhez kiindulópontként rögzíti, hogy őt megelőző gondolkodók is többféle megkülönböztetést alkalmaztak a szuverenitás jelentésének megállapítására.²⁶ Lord Bryce a jogi szuverenitást és a gyakorlati szuverént választja el egymástól, Dicey a jogi és a politikai szuverenitást különbözteti meg. W. J. Rees három lehetséges jelentést állapít meg, ezek a következők: a jogi szuverenitás, a kényszerítő szuverenitás, és a befolyást gyakorló szuverenitás. A jogi szuverenitást egy képességgént definiálja, mely arra vonatkozik, hogy „a személyek cselekedeteit valamilyen szándékolt irányban a jog eszközével határozzák meg (...) , ahol a hatalmat gyakorlók cselekedetei (...) nincsenek alávetve más személyek övékével megegyező fajtájú hatalmának.”²⁷ A kényszerítő szuverenitás gyakorlása azt a személyt vagy személyek testületét jellemzi, aki „valamilyen szándékolt irányban erőszakkal vagy az azzal való fenyegetéssel határozza meg a személyek

²⁵ Államtan (Írások a XX. századi általános államtudomány köréből) szerkesztette: Takács Péter, Szent István Társulat Budapest 2003. 635. p

²⁶ Államtan 2003., 634-635. pp

²⁷ Államtan 2003. 635. p.

cselekedeteit.”²⁸ A befolyást gyakorló szuverenitás azt jelenti, hogy az előzőleg ismertetett jogi vagy a kényszerítő szuverén cselekedeteiből származó politikai befolyást bárki másnál magasabb szinten gyakorolja a szuverenitás megtestesítője.

Stanley I. Benn tanulmányának összegzésében a szuverenitás hat alkalmazható jelentését adja meg.²⁹ Álláspontja szerint a szuverenitás

- a) kifejezheti valamely norma legfelső voltát egy jogi hierarchián belül (jogi szuverenitás)
- b) vonatkozhat egy törvényhozó szerv hatáskörére (törvényhozói szuverenitás)
- c) kifejezheti egy jogrend önmagában megálló voltát
- d) vonatkozhat a részleges rend egy sajátos fajtájára
- e) kifejezheti a fegyveres erők és más hasonló szervek képességét a lehetséges vetélytársak legyőzésére (szuverenitás mint legfőbb kényszerítő hatalom)
- f) kifejezheti egy részleges érdek azon képességét, hogy döntően befolyásolja a politikát (szuverenitás mint legerősebb politikai befolyás)

Most pedig vizsgáljuk meg azt, hogy Benn hogyan is képzelte el a fenti jelentéstartalmak megvalósulását. A jogi szuverenitásra mint szükségszerű tényezőre tekint egy államban, ugyanis ez quasi garanciaként szolgál arra, hogy a jogi relevanciával bíró ügyeket „biztosan és végleges hatállyal intézzék”.³⁰ A szükségszerűség a bírói jogalkalmazás természetéből fakad, ugyanis a bíró előre lefektetett szabályok vezérletével hozza meg döntését. A döntés alapjául szolgáló szabályrendszernek pontosan meghatározottnak kell lennie, valamint ennek a szabályrendszernek szüksége van „egy legfelső normára, amely közvetlenül vagy közvetve meghatározza az összes többi norma érvényességi kritériumait, maga azonban vitathatatlan.”³¹

A vitathatatlan legfelső norma meghatározása egyszerű feladatnak bizonyul azon államokban, melyekben van írott alkotmány, mert az alkotmány maga nyújt ilyen legfelső normát. A dolgozatunkban vizsgált téma esetében is beszélhetünk ilyen legfelső normáról, ugyanis a Cherokee Nemzet 1827 júliusában, New Echotában megalkotta saját alkotmányát. A Cherokee Alkotmány jelentősége abban rejlik, hogy abban az alkotmányozók lefektették az adott kor igényeinek megfelelő államszervezet alapjait.³² Stanley Benn álláspontja alapján azonban figyelemmel kell lennünk mindazon szabályokra, melyek bár az alkotmányban

²⁸ Államtan 2003., 635. p

²⁹ Államtan 2003., 649-650. pp

³⁰ Államtan 2003., 636. p

³¹ Államtan 2003., 636. p

³² http://www.digitalhistory.uh.edu/learning_history/indian_removal/cherokee_constitution.cfm (utolsó letöltés dátuma: 2012.október 14.)

nincsenek leírva, de a bírói értelmezésben kötelezőnek tekinthetők. Ez gyakorlatilag nem jelent mást, mint hogy Benn szerint a „legfelső norma gyakorlatilag az alkotmány hagyományos bírói értelmezésével egyenlő”³³ Azonban nem minden állam rendelkezik írott alkotmánnyal, például az angol jogban megállapítható, hogy bár nincs írásba foglalva, a parlamenti törvény adja a legfelső normát.

A törvényhozói szuverenitás értelmezése kapcsán Stanley Benn azt állapította meg, hogy annak mindössze egyetlen vonatkozásban lehet jelentősége, mégpedig akkor, ha a törvényhozó hatalom által hozott törvényekre úgy tekintenek, mint amelyek iránymutatást adnak a bíró számára.

A szerző harmadik értelmezésként azt vizsgálta, hogy milyen viszonyban áll egymással a nemzetközi jogi és a nemzeti jogi értelemben vett szuverenitás, tekinthető-e egyik a másikhoz képest magasabb rendűnek. Hans Kelsen azonos témában született elméletét alapul véve, azt vizsgálva, illetve helyenként cáfolva arra a megoldásra jutott, hogy a Kelsen által megkövetelt egyetlen „objektíve érvényes jogrend”³⁴ léte kizárt, szükségszerűen „sok rendszer létezhet egymás mellett, anélkül, hogy bármelyik is a többinél magasabb fokú jogi érvényességet követelne magának.”³⁵

A szuverenitás mint legerősebb politikai befolyás értelmezésekor „olyan csoportra gondolunk, amely saját céljainak megfelelően képes alakítani a kormányzati politikát.”³⁶ Ezzel a csoporttal mint szuverénnel szemben alapvető követelmény, hogy szilárd és uralkodó befolyás tanúsítására legyen képes. Ez a legerősebb politikai befolyás lehet befolyások kölcsönös egymásra hatásának, vagy akár egyetlen domináns befolyásnak az eredménye.

Stanley Benn tanulmányának összegzésében végül arra a megállapításra jutott, hogy a fenti jelentéstartalmak alapján lehetetlen a közös fogalom megalkotása, mindegyik értelmezés a maga környezetében hasznosnak bizonyul, de kevés bennük a közös elem, mely megalapozhatná az általános szuverenitás fogalom megalkotását. Ezzel gyakorlatilag az évszázadok óta létező kérdés, miszerint mi a szuverenitás, továbbra sem nyert tisztázást.

4.3. H. L. A. Hart a szuverenitásról és a jogilag korlátozott kormányzatról

Korábban említettük, hogy Hart tanulmányának célja a Bentham szuverenitásról és annak korlátozott voltáról alkotott elméletének bemutatása, valamint az elmélet kritikájának

³³ Államtan 2003., 637. p

³⁴ Államtan 2003., 644. p

³⁵ Államtan 2003., 645. p

³⁶ Államtan 2003., 648. p

megfogalmazása, és a feltárt problémákra az általa kínált megoldási javaslatainak prezentálása.

Kiindulópontként Hart ismerteti Jeremy Bentham (1748-1832.) jogi kormányzatra vonatkozó elgondolását. Bentham rögzíti, hogy a jogi kormányzat, vagyis a közuralom „a személyek feletti hatalom két, egymástól függő fajtájának gyakorlásából áll”.³⁷ A két hatalom a parancsolás illetve a megérintés hatalma, melyek között az alapján ragadható meg a különbség, hogy az a személyek aktív vagy passzív képességei, akarata feletti hatalom-e. A parancsolás hatalma a személyek aktív képességei feletti hatalmat jelenti, melynek funkciója, hogy rávegye az embereket egy bizonyos módon való cselekvésre, és ezáltal az engedelmességre. A megérintés hatalma jelenti a személyek passzív képességei feletti hatalmat, és ennek alapján róják ki az engedetlenségért járó büntetést. Ezek a hatalmak gyakorlatilag a jog által meghatározott kormányzáshoz szükséges törvényhozó hatalmak, melyek birtoklói a szuverén, vagy a szuverén által irányított szervek vagy személyek (az alárendeltek). A szuverén és az alárendeltek közötti lényeges különbség, hogy az alárendeltekre a jog, vagyis a szuverén engedélye vagy parancsa ruházza a hatalmat, míg „a szuverén hatalmának alapvető forrása az emberek alárendelődése vagy engedelmissége”.³⁸

A törvényhozó hatalom eredetéről különböző álláspontok láttak napvilágot, egyes gondolkodók szerint az alattvalók egymással kötött szerződése jelenti ezt az eredetet, míg Bentham szerint a szuverén jogalkotói joga egy társadalmi helyzet eredményeként jött létre, mely helyzet nem más mint „az emberek alárendelődésre vagy engedelmisségre való hajlandósága”.³⁹

Hart tanulmányában részletesen bemutatja Bentham és tanítványa, John Austin (1790-1859.) a szuverén törvényhozási jogairól szóló nézeteit, és azok különbségeit. A legalapvetőbb különbség az, hogy Austin szerint „minden jogrendszerben lennie kell szuverénnek vagy legfőbb törvényhozónak, akinek törvényhozó hatalma jogilag nem korlátozott”.⁴⁰ Bentham ezzel ellenben úgy tartotta, hogy elképzelhető az, hogy a legfőbb törvényhozónak jogi korlátai legyenek. Az előbb kifejtett – Austin által is észlelt – különbségen túl Hart további két eltérésre hívja fel a figyelmet. Austin ragaszkodott ahhoz, hogy a szuverén jogalkotó hatalma jogilag nem korlátozható, ezzel kizárva annak lehetőségét, hogy „létezhet olyan törvény, melyet a szuverén nem alkothatott meg jogszerűen”.⁴¹ Ezen túl

³⁷ Államtan 2003., 651. p

³⁸ Államtan 2003., 651.p

³⁹ Államtan 2003., 652. p

⁴⁰ Államtan 2003., 654. p

⁴¹ Államtan 2003., 657. p

Austin ahhoz is ragaszkodott, hogy „a szuverén minden politikai társadalomban egyetlen személy vagy egyetlen személyegyüttes”⁴², ezzel kizárta a szuverén hatalom megosztását és a teljes szuverén hatalommal rendelkezők pluralitását például területi alapon. Az utóbbi elgondolása gyakorlatban összeegyeztethetetlennek és működésképtelennek bizonyult azon államokban, ahol nem található jogilag korlátlan vagy teljes szuverenitás. Klasszikus példaként szolgál erre az Amerikai Egyesült Államok törvényhozása, mely megosztott a központi, szövetségi törvényhozás és a szövetséget alkotó államok törvényhozása között.

Bentham a legfőbb törvényhozó hatalom korlátozásának és megosztásának lehetőségeivel kapcsolatos nézetei között kiemelt kérdésként jelenik meg az, hogy vajon korlátozható-e a legfőbb hatalom. Bentham szerint főszabály szerint nem korlátozható, azonban megenged egyetlen kivételt. Ez a kivétel az „az eset, amikor a legfőbb kormányzó hatalmát egy kifejezett megállapodás korlátozza.”⁴³ A kifejezett megállapodás gyakorlatban a következő opciókat takarja: egy független állam meghatározott feltételekkel aláveti magát egy másik állam kormányának, vagy több független állam megegyezik egy szövetségi államban való egyesülésben, létrehozva a korlátozott hatalmú szövetségi törvényhozást.

Bentham - a kifejezett megállapodáson túl - egy további kivételi kategória lehetőségét fontolgatta egy bírósági felülvizsgálati rendszerhez hasonló módszer biztosításával a legfőbb törvényhozó hatalom jogalkotási tevékenysége felett. Bentham úgy gondolta, hogy felülvizsgálati rendszer nem egyenértékű a legfőbb törvényhozói hatalom átengedésével, mivel a bíróságok szerepe csak negatív szerepet jelentene megsemmisítési jog formájában, melyet csak meghatározott alapon, vagy sajátos okokból gyakorolhatna.

A tanulmányban ezután Hart kísérletet tesz arra, hogy a Bentham által kidolgozatlanul hagyott kérdést megválaszolja, vagyis, „hogy mit kell a korlátozott törvényhozói jogok kialakításához szükséges engedelmesség vagy engedetlenség alatt érteni”⁴⁴ és ezzel egy további kivételi kategóriát teremtsen. Hart álláspontja szerint a szükséges feltétel az ilyen korlátok létezéséhez az, hogy még azok létrejötte előtt kialakuljon a szokás az adott engedetlen tevékenységre, vagy tartózkodásra nézve.

H. L. A. Hart igen éles kritikákat fogalmazott meg Jeremy Bentham szuverenitásról és a jogilag korlátozott kormányzatról alkotott elméleteivel szemben, sokszor kiemelve azt, hogy bizonyos kérdésekben Bentham nem foglalt állást kellően határozottan, vagy nem fejtette ki

⁴² Államtan 2003., 657. p

⁴³ Államtan 2003., 661. p

⁴⁴ Államtan 2003., 667. p

kellő terjedelemben a nézeteit, vagy, hogy önmagát cáfolta a későbbi műveiben, ezzel következetlenségről téve tanúbizonyságot.

III. Történeti előzmények

1. Bevezető gondolatok, alapvetések

A dolgozatunk fő témáját alkotó két jogeset bemutatása előtt nélkülözhetetlennek tartjuk a történeti előzmények bemutatását. Ebben a fejezetben levezetjük azt a folyamatot, melynek végeredménye egy olyan megoldhatatlannak tűnő viszály lett, mellyel még az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága sem tudott dűlőre jutni. Most tehát kövessük nyomon az észak-amerikai indián törzsek sorsát, egészen a gyarmatosítás kezdeteitől elindulva!

1.1. A faji diszkrimináció szerepe az indián törzsek földjeinek elvételében

Minél többet tudtunk meg az amerikai őslakosok történelméről, annál inkább világossá vált, hogy a gyarmatosítás során nem a faji diszkrimináció vezetett a földek elvételére, hanem a földek kisajátítását tette elfogadhatóvá egy negatív faji ítélet. Tehát a faji megkülönböztetés nem az oka volt a gyarmatosításnak, hanem egy mondvacsinált indoka, mely szemléletmód tudvalevőleg igencsak gyakori jellemzője a korabeli világnézetnek és valljuk be, hogy ez ma is jelen van egy finomítottabb, rejtettebb formában.

1.2. Az őslakosok kirekesztésének elvi alapjai

Most pedig vizsgáljuk meg az indiánok kirekesztésének elvi alapjait! A gyarmatosítás kezdetétől fennállt az a nézet, miszerint az Újvilág primitív bennszülötteit civilizálni kell. Ehhez jött még az amerikai polgári társadalomtudósoknak a magántulajdon szentségébe vetett hite. Ennek alapján úgy vélték, hogy egy jó társadalmat csakis a magántulajdon talaján lehet kiépíteni, ezért a közösségi földbirtoklás - mely az indián társadalmak alapvető jellemzője volt - a fejlődés kezdetleges fokán áll. Ugyanis a föld közösségi tulajdonban volt a rokoni kapcsolatokra épülő törzsi közösségekben. Ezek a rokoni kapcsolatok lehettek ténylegesek és fiktívek is, melyek ősi legendákon alapultak. A földeket, pedig az egyének családjaik, nemzetségeik, törzseik, törzsszövetségeik vagy birodalmaik tagjaiként birtokolták társtulajdonosként és egyben magánbirtokosként. A gyarmatosítók szerint az őslakosok bevezetése a magántulajdon rendszerébe több mint szükséges volt. Erre alapozták azon véleményüket, hogy az indián kollektívizmus megsemmisítése még a legkegyetlenebb erőszak alkalmazása esetén sem ítélnélhető el. Azzal védekeztek, hogy a gondoskodó amerikai

atyáknak nincs más választása, mint hogy elkülönítsék az őslakosokat a rendes telepesektől és földjeiket is elvegyék, azok termékenységének fenntartása érdekében.

Mindezeket figyelembe véve tehát összegezhető, hogy a magántulajdon fontosságának hangsúlyozása egy kellően racionális indokot eredményezett.

2. A gyarmatosítás kezdeteinek áttekintése

Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása előtti idők nem tartoznak a kutatási területünkbe, viszont nem lehet szó nélkül elmenni néhány fontos előzmény mellett, melyek nélkül nem lehetne kellően pontosan értelmezni a megfigyelendő korszak eseményeit.

Az első letelepedő fehéreket az indiánok barátságosan fogadták és természetes volt számukra, hogy a közösségi szemléletnek megfelelően megosszák velük földjeiket.

Azonban az angol kereskedők 1606-ban létrehozták a Virginia Társaságot, mely később ketté vált a déli London Társaságra és az északi Plymouth Társaságra. Ezek a társaságok a korona fennhatóságától független gyarmatnak tekintették a 34. és 45. szélességi fok közötti térséget, az indián földjogokat is semmibe véve.

Nem sokkal később már háborút indítottak az ellenálló törzsek ellen három hadjáratban: 1622-ben, 1644-ben és 1676-ban. 1677-re az atlanti partvidék valamennyi indiánját –tehát az együttműködőket is- kiirtották.

Az Új-angliai Egyesült Gyarmatokat megalapító protestánsok szerződésekkel is szereztek földeket. A gyarmatosítás teljes folyamata során sok ilyen szerződést kötöttek az amerikaiak az indiánokkal. Azonban ehhez hozzá kell tenni, hogy milyen tisztességtelen szerződések voltak ezek. Sokszor egy marék lőporért vagy néhány értéktelen üveggyöngyért cseréltek el hatalmas területeket az őslakosokkal. A mai Manhattan szigetét például 24 dollár értékű csecsebecséért vásárolták meg 1621-ben.

Egy másik módszer volt a földszerzésre az, hogy alkoholfüggővé tettek törzseket és így befolyásolni tudták őket.

Azonban a kor leggyakoribb jelensége az volt, hogy az egymással versengő angolok és franciák a szövetségeseikké tettek bizonyos törzseket, és ezzel szembefordították őket egymással. Az ilyen fajta szövetségek megakadályozták a gyarmatosítókat a törzsi földek elvételében. Ugyanakkor amint az egyik fél vesztesként került ki egy csatából, az magára hagyta indián szövetségeseit és a győztes fél azt a büntetést róta ki az ellenféllel lepaktáló törzsnek, hogy el kellett hagynia ősi földjeit.

A franciák végső veresége után az angol telepesek az Ohio völgye felé is elkezdtek terjeszkedni, bár a londoni kormány az indián szövetségek megtartása, és a gyarmatok

ellenőrzése érdekében kísérleteket tett a korábbi francia védelmi vonallal elzárt indián földek megóvására.

3. Az Amerikai Egyesült Államok megalakulása (1763-1815)

A XVIII. század második felétől igen jellemző volt az indiánokkal folytatott, az értékeket egyenlőtlenül összemérő cserekereskedelem és földspekuláció az amerikaiak részéről.

Ezzel szemben az angolok próbálták védeni őket az imént elmondott indokok (szövetségek megtartása, gyarmatok ellenőrzése) miatt. Ezen védelmet az angol kormány 1755-ös indiánpolitikai elvei nevesítették. III. György király 1763 októberében kelt proklamációjában törvénybe iktatta a brit koronához csatolt, indiánok által lakott területek külön kormányzat általi igazgatását és itt megtiltotta a gyarmatok lakosságának letelepedését. Azonban az amerikaiak újra és újra háborúskodást szítottak a törzsek ellen.

Eközben kitört a függetlenségi háború és mindkét fél (amerikaiak és angolok) próbálta megnyerni magának az indiánokat. Az angol vereség során magukra hagyott indián szövetségeseket az amerikaiak büntetésképpen fosztották meg földjeiktől, vagy pedig szerződések megkötésére kényszerítették őket. Így egyre nagyobb és nagyobb területeket szereztek meg. Ez természetesen azt eredményezte, hogy a törzsek egyre erőteljesebben szálltak szembe a telepesekkel, az indiánok és az amerikaiak lakta területek határain. Az ilyen zavargások oda vezettek, hogy a Kongresszus 1786 augusztusában életbe léptette az Indián Ügyek Szabályozásának Rendeletét, mely elismerte az indiánok vadászterületekhez való jogait és ezzel az Egyesült Államok arra kötelezte magát, hogy a jövőben csak hivatalos szerződésekkel vásárol földet az őslakóktól. Azonban a határmenti összecsapások és a sok éves ellentétek már odáig fajultak, hogy ez a rendelet szinte semmit sem ért.

Hogy elkerüljék a nyílt háborút és a teljes népirtást, az 1789-ben megalakult szövetségi kormány a megoldandó ügyek közé vette fel az „indián problémát”. Henry Knox hadügyminiszter a földspekulációk felszámolására törekedett és be kívánta vezetni a szövetségi kormány felügyeletét az indiánokkal kötendő szerződések felett. Ekkor állt fel egy olyan nézet, miszerint az indiánok egy idegen nemzetnek tekintendők és nem egy adott állam alárendeltjeinek. Ez a vélemény rendkívül fontos számunkra, hiszen a - majd következőkben vizsgált – Cherokee Nation v Georgia State-perben az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága pont ennek ellenkezőjét mondta ki. Visszatérve az 1700-as évek végére, Knox mégsem tudta megvédeni a törzseket, mivel a választójoggal rendelkező határvidéki amerikai állampolgárok a törvények alapján mindenhol elsőbbséget élveztek.

Thomas Jefferson és James Madison elnökök programjaiban kiemelt helyen szerepelt a földvásárlások megkönnyítése. Jefferson –aki nagy híve volt az indiánok civilizálásának– 1803-ban felvetette az indiánok Mississippin túlra telepítésének gondolatát és megbízta William H. Harrisont, hogy az indián ügyek állami főfelügyelőjeként kezdjen földvásárlási tárgyalásokat. 1804-ben törvénybe is iktatták Louisiana territórium megalapítását és közigazgatásilag a már korábban kialakított Indiana territóriumhoz csatolták. A földvásárlásokat egyébként késleltetett vásárlások (delayed purchase) formájában tették, vagyis a szerződés megkötésekor a föld tulajdonjoga átszállt az Egyesült Államokra, de a törzseknek csak akkor kellett elhagyniuk a földjeiket, ha az amerikai települések vonala elérte ezen területeket. Az indiánok legtöbbször nem is értették, hogy milyen szerződést írtak alá.

Az angolok egyébként még többször tettek próbálkozásokat ezekben az időkben is volt gyarmataik visszaszerzésére. Most is sok indián törzset maguk mellé állítottak jövőbeni kedvezményekkel hitegetve őket. 1812 júniusától indult meg a második angol-amerikai háború, melyben az indiánok is aktívan részt vettek a két fél szövetségeseiként. A háború az 1814-es genti békekötéssel ért véget az angolokra nézve eredménytelenül, melyben az indiánok számára a háború előtti határokat állapították meg újra. Így tehát ez a korszak is csak újabb területcsökkenéseket eredményezett a törzsek számára, előrevetítve elkülönítésük további mélyülését.

4. Az áttelepítések időszaka

Most akkor nézzük meg, hogyan zajlott az elkülönítés további mélyítése. Ennek alapját tulajdonképpen azon földszerzési politika adta, amely nem más volt, mint egy áttelepítési politika.

Úgy tartották, hogy az indiánok jóval nagyobb territóriumot birtokolnak, mint ami számukra szükségesnek mutatkozik. James Monroe elnök 1817-ben így fogalmazott: „...a föld az emberiségnek arra adatott, hogy oly nagyszámú népességet tartson el, amelyet csak tud, és nincs az a törzs vagy nemzet, amelyiknek joga volna ebből mások elől a saját fenntartásához és jólétéhez szükségesnél többet visszatartani...”⁴⁵

Georgia Állam már 1802-ben olyan szerződést kötött a szövetségi kormánnyal, amelyben lemondott a határain túleső területekről az Egyesült Államok javára, ennek fejében ragaszkodott ahhoz, hogy Georgia Államban helyezték hatályon kívül az indiánok földjogait

⁴⁵ Borsányi László: Hontalanok a hazájukban: az első amerikaiak történelme az Egyesült Államok történetében, Helikon Kiadó, 2001. 69. p.

és a felszabaduló földekkel maga rendelkezessen, ezzel előrevetítve az indiánok áthelyezését.

Az indián földek kisajátításának stratégiájában, alapvetően három módszert alkalmaztak a gyarmatosítás teljes történelme folyamán:

1. a törzsek többségét rábeszéltek az áttelepülésre, ha ez nem vált be, akkor
2. megvesztegették a törzsre befolyást gyakorolni tudó indián vezetőket, és a végső megoldás volt
3. a katonai beavatkozás.

A föld eladásáról szóló szerződésekről általánosságban megállapítható, hogy az indiánok eredeti területeiről való áttelepítést szentesítették vagy az eredeti területük meghatározott részén rezervátumok kijelölését rögzítették (vagyis jelentősen leszűkítették életterüket és ellenőrzés alá vonták őket).

Amennyiben a földek átengedéséről volt szó, akkor az átengedett földek fejében évjáradék fizetését vagy csereföldek adományozását ígérték. Azonban az évjáradék hol csökkentett mértékben, hol egyáltalán nem került kifizetésre, a csereföldek pedig vagy jóval kisebb területűek voltak, vagy jóval értéktelenebbek, mint az eredeti földek. Ezek a kielégítések azonban az Alkotmány 5. kiegészítésével ellentétesnek tekinthetők, mivel az rögzíti, hogy „magántulajdont közcélokra csak igazságos kártalanítás ellenében lehet igénybe venni”⁴⁶, tehát előírja az igazságos kártalanítás követelményét. Az ilyen módon kisajátított földeket az átengedést követően a szövetségi kormány közföldrökként bocsátotta a vállalkozók és a telepesek rendelkezésére.

A dél-keleti területeken lényegében más módszerekkel valósult meg az áttelepítési politika, elsősorban amiatt, hogy a déli törzsek jóval fejlettebbek voltak az északiaknál. Úgy is nevezték őket, hogy az öt civilizált törzs (choctaw, cherokee, chickasaw, creek és seminole).

Kezdetben a szövetségi kormány a békés, önkéntes áttelepülést szorgalmazta. Azonban ez nem járt eredménnyel, így az északi törzsekkel szemben is alkalmazott módszerekhez folyamodtak. Ennek élére a későbbi elnök, Andrew Jackson állt.

A creek törzs legyőzése után, 1814-ben Fort Jacksonnál kötött szerződés egész Floridáig kiterjesztette Georgia határait és az Egyesült Államok fennhatóságát. Ezt a szerződést további tíz szerződés követte, melyek eredményeképpen a korábbi törzsi földeket bevonták a szabad

⁴⁶ Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya – 5. kiegészítés

versenybe, és lehetővé vált, hogy a szövetség tovább terjeszkedjen és óriási, déli területeket sajátítson ki. Az 1825-ben aktuális helyzet az *1. számú ábrán* megtekinthető.

A. Jackson még ezzel sem volt elégedett, így 1816-tól tárgyalásokat kezdeményezett a cherokee törzsszel, melynek eredményeképpen 1817-re megszületett egy megállapodás, mely szerint a cherokeek előtt két lehetőség áll:

1. ha nem akarják otthagyni birtokaikat, akkor számukra amerikai állampolgárságot és 640 acre-nyi (kb. 640 x 4000m²) birtokot ígért, melyet utódaik szabad tulajdonként örökölhettek (ez a lehetőség egy rejtett megvesztegetésnek tekinthető)
2. másik lehetőség: az önkéntes áttelepülés volt.

A törzs egy része az önkéntes áttelepülést választotta, így a Mississippitől nyugatra vándoroltak. Azonban jelentős tömegek nem kívántak elvándorolni és állampolgárságot sem akartak. Ez a csoport 1819-ben a hadügyminiszterrel, John Caldwell Calhounnal megállapodott, hogy leállítják a költözéseket.

A cherokee törzsön belüli ellenségeskedések és viszályok miatt 1827-ben New Echotaban összehívott a törzs egy alkotmányozó gyűlést, melyen az Egyesült Államok Alkotmányának mintájára megalkották saját – cherokee – alkotmányukat. Georgia állam ezt nemtetszéssel fogadta, és alkotmányellenesnek minősítette a cherokeek földjeik védelmére tett lépését, és 1827 végén kimondta: a cherokee törzsnek nincs tényleges joga földjeikhez, ki kell őket lakoltatni onnan, akár erőszakkal is. Majd Georgia alkotott egy törvényt, mely 1830-tól volt hatályos, miszerint az államuk területén élő indiánokra kizárólag a georgiai törvények érvényesek.

1830-ban egy szövetségi szintű törvény is született, az ún. Indián áttelepítési törvény, ami teljes jogot biztosított az elnöknek a keleten élő indiánok, mindenekelőtt a dél-keleti törzsek földjeinek Mississippin túli területekre történő cseréjéhez.

John Ross, a cherokee törzs elnöke, a Cherokee Nemzet mint szuverén hatalom nevében 1831-ben az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságához fordult Georgia Állam indiánellenes törvényei miatt. Ez volt a Cherokee Nation v. Georgia State-per, melynek részleteit a következő fejezetben bővebben bemutatjuk.

Eközben Georgia hét, a cserokik földjén tevékenykedő misszionáriust fogott el, mert azok a georgiai törvények értelmében nem rendelkeztek kötelező állami engedéllyel az államban való tartózkodáshoz. Az ügy ismét a Legfelsőbb Bíróság elé került, melyet szintén bővebben ismertetünk dolgozatunk további részében.

1834-re az elnök és Georgia mesterkedéseinek köszönhetően a cherokee törzs kettészakadt; az áttelepülést támogatókra és az azt ellenzőkre. 1835-ben John Rosst – aki az áttelepítést ellenzőket vezette - bebörtönözték, így véghez tudták vinni az áttelepítést kimondó megállapodás megkötését. Ezzel elérték céljukat, a cherokee indiánok is elhagyták a déli területeket.

A choctaw, chickasaw és creek törzsekkel megkötött szerződésekből új módszert alkalmaztak, a földjeikért egyéni parcellákat juttattak, tehát a korábbi közösségi tulajdont a számukra idegen magántulajdonnal váltották fel.

A XIX. század második felére a keleti törzsek túlnyomó része már a Mississippin túli Indián Territóriumon kialakított rezervátumokba került. A század közepét jellemző állapotot a 2. számú ábra mutatja be.

A következő időszakról csupán egy mondatban szeretnénk beszámolni, mert kutatásunk témáját az előző időszak képezi. A földigények növekedésével az amerikaiak a nyugati, Mississippin túli területekre is igényt tartottak, így az indián törzseknek gyakorlatilag nem volt hová menniük, erőszakosan felléptek ellenük, sokukat kiirtották és szűk rezervátumokba taszították. Az indián kérdés ilyen kegyetlen eszközökkel az 1870-’80-as évekre vált „megoldottá”.

IV. A Legfelsőbb Bíróság vonatkozó joggyakorlata (1831-1832)

1. A Legfelsőbb Bíróság helye és szerepe az Amerikai Egyesült Államok ítélkezésében

A szövetségi szintű igazságszolgáltatás kereteit az Alkotmány III. cikke rendezi, a részletszabályokat pedig a Kongresszus által alkotott bírósági törvények határozzák meg. Az Alkotmányban találunk rendelkezéseket arra, hogy kit illet a bírói hatalom, a bírák megbízatására, a joghatóságra és az egyes eljárási kérdésekre vonatkozóan, valamint utalást tesz az államellenes bűncselekményekre.

Az első bírósági törvényt 1789-ben alkották meg, melyet több módosítás követett. Az 1789-es törvény három szintű szövetségi bírósági rendszert hozott létre, területi alapon. „A legfőbb bírói hatalom birtokosa a Legfelsőbb Bíróság”⁴⁷, melyet a területi bíróságok és végül a kerületi bíróságok követnek a szervezeti hierarchiában. A Legfelsőbb Bíróság öt bíróból és egy elnökből állt, az 1801-es módosítást követően csökkent létszámuk, azonban az általunk

⁴⁷ IV. Szegedi Jogtörténeti Napok Konferencia a bírói hatalomról és az állampolgárságról (szerkesztette: Homoki-Nagy Mária), Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged 2011. 45. p

vizsgált időszakban újra az eredeti létszámban ítélkezett a bíróság. Az első törvényhez képest a módosítás abban hozott még változást, hogy egyre csökkent az évenkénti ülésszakok száma, valamint megkövetelte a legfelső bíraktól is a helybenlakást. A bírósági törvények továbbá részletesen szabályozták a bírák kinevezésének módját, az eskü szövegét, a szövetségi bírósági hatásköröket, az ügyek áthelyezésének módját, a bíróság jogköreit.

2. The Cherokee Nation v. The State of Georgia⁴⁸

2.1. A per előzményei⁴⁹

Elérkeztünk az első jogesethez, melyre dolgozatunkban már annyiszor utaltunk. Ahogyan azt a történeti részben bemutattuk, az Amerikai Egyesült Államokban 1830-ban, szövetségi szinten megalkották az Indián áttelepítési törvényt. Ez a jogszabály teljes jogot biztosított az Egyesült Államok elnökének arra nézve, hogy a keleten élő indiánok, elsősorban a dél-keleti törzsek földjeit elcserélje bizonyos Mississippin túli területekre.

Ebben az időszakban, Georgia Államban is több olyan törvény született, melyet a cherokee indiánok nem hagyhattak szó nélkül. Ennek következtében a törzs elnöke, John Ross 1831-ben a Cherokee Nemzet mint szuverén hatalom nevében az Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának segítségét kérte Georgia Állam indiánellenes törvényeivel szemben. Ez volt a Cherokee Nation v. Georgia State-per, melyet most részletesen ismertetünk.

2.2. A per legfontosabb adatai

A per felperese a Cherokee Indián Nemzet, míg alperese Georgia Állam volt. A felperes szerint az amerikai Legfelsőbb Bíróság az Alkotmányban (III. cikk 2. szakasz) rögzítettek szerint hatáskörrel rendelkezik arra nézve, hogy valamely USA-beli állam és egy idegen nemzet közötti vitában eljárjon. Ennek alapján a felperes kérte, hogy az alperest tiltsák el attól a tevékenységétől, hogy erőszakkal és törvénytelenül elveszi a felperes földjeit, és megtagadja szuverenitását. A bírói testület elnöke John Marshall volt. A határozat elfogadásának időpontja 1831. március 5-e.

2.3. Az eldöntendő jogi kérdések

⁴⁸ A „1. A per előzményei:” ponton kívül, ezen fejezet a The Decisions of the Supreme Court of the United States, at January Term, 1831. 25-53. pp. alapján készült. Ez a dokumentum az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságának az 1831. év első félévében hozott határozatait tartalmazza. Eredeti angol nyelven ismertük meg a bíróság döntését az általunk vizsgált perben, majd az olvasottakat összefoglaltuk és lefordítottuk.

⁴⁹ Dolgozatunk ezen pontja Borsányi László: Hontalanok a hazájukban: az első amerikaiak történelme az Egyesült Államok történetében, Helikon Kiadó, 2001. műve alapján készült.

Az egyik legfontosabb probléma az volt, hogy vajon a Cherokee Indián Törzs az Alkotmány értelmében idegen államnak minősül-e, vagyis, hogy milyen a törzs jogi státusza. Amennyiben az a válasz, hogy idegen nemzetnek minősül a felperes, akkor a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az adott ügyben való eljárásra. Csak ezután lehet vizsgálni a többi kérdést. A bíróság következő felvetése az volt, hogy kit és hogyan illetnek meg az indián földek jogcímei. Körvonalazni kellett a törzs és az Amerikai Egyesült Államok viszonyát is. Végül, a Bíróság eldöntendő problémaként vetette fel azt is, hogy vajon az Egyesült Államok bírói igazgatása alá tartozik-e a felperes.

Ezek voltak tehát azok kérdések, melyek megválaszolásával a bíróság egy valóban érdemi döntést alkothatott volna meg.

2.4. A felperes által, az önálló szuverenitásuk megléte mellett felsorakoztatott legfontosabb érvek

A Cherokee Nemzet - a felperes így nevezte magát, ezzel is kifejezve Georgia Államtól való függetlenségét és saját szuverenitását - magát idegen népként definiálva, beadványt nyújtott be annak megelőzése végett, hogy Georgia Állam bizonyos törvényeit végrehajtsák.

A bírósághoz intézett beadvány a felperes érdekében vissza kívánja tartani Georgia Államot a becstelen eszközök alkalmazásától a törvényhozó hatalom gyakorlása során. A cherokeek maguknak követelik függetlenségüket és jogaikat, melyeket egyébként az alperes nem ismer el.

A beadvány a következőképpen határozza meg a felperes személyét: „az Indiánok Cherokee Nemzete, mely egy idegen - értsd önálló - állam, amely nem tartozik állampolgári hűséggel sem az Amerikai Egyesült Államoknak, sem annak bármely államának, sem bármely uralkodójának, vagy tekintélyének, hanem csak és kizárólag a sajátjainak.”⁵⁰ A felperes szerint a Cherokee Nemzet mindig is egy szuverén és független államot alkotott, és ezek a jellemzői az évek múlása során végig uralták e nemzet karakterét. Az USA-val kötött különböző fennmaradt szerződések is ezt tanúsítják, valamint még azt is, hogy a Cherokee Nemzet ezen karakterét maga az USA is felismerte.

Egészen az európai fehér ember első megjelenéséig, a cherokeek voltak az okkupálás folytán azon területek tulajdonosai, melyek jelenleg is életterület képezik. A jogcímüket a birtoklásra a Nagy Szellemtől eredeztették, aki az emberek családjának közös atyja, és akihez az egész világ tartozik. Kialakítva a Cherokee Nemzetet, e nemzet tagjai és ősei voltak -

⁵⁰ The Decisions of the Supreme Court of the United States, at January Term, 1831. 26. p

illetve még most is azok a felperes szerint - e terület egyedüli és kizárólagos urai, akik társadalmukat a saját törvényeikkel, gyakorlatukkal és szokásaikkal kormányozzák, irányítják.

A felperesi beadványban szólnak egy 1732-es statútumról, melyben II. György király adományozta oda különböző indián nemzeteknek a Savannah és Alatahama folyók között fekvő területeket. Az adományozás során az említett szuverén és független indián nemzetek – köztük a Cherokee Nemzet – tulajdonába kerültek a fent megnevezett területek.

A felperes szerint az adományozási statútum fennállása alatt a felfedezési jog kedvezményezettjei sosem igényelték, hogy beavatkozhasanak az Indiánok által birtokolt területek irányításába. Továbbá az első felfedezők és az Indiánok között létrejött egyezmények – melyek a felfedezők visszterhes területszerzéseiről szóltak – alapján sem éltek igényekkel. Ezen kívül arra vonatkozó törekvés sem volt a részükről, hogy a brit jogot az indiánok által uralt területeken is érvényesítsék. Időről időre különböző egyezmények születtek – a többi indián nemzethez hasonlóan - a Cherokee Nemzet és először a Georgia területén lévő brit kolóniák, majd az államszövetségbe még nem tartozó Georgia Állam, majd ezután a már szövetségben álló államok és végül, az Alkotmány égisze alatt létező Amerikai Egyesült Államok között. Ezek az egyezmények úgy tekintettek a szerződő felekre – tehát a cherokeekre is -, mint szuverén és független államokra, amelyek kizárólagos jogokkal bírnak a területükre nézve, valamint kizárólagos a jogosultságuk a saját kormányzásra, igazgatásra a területükön belül. Ezt az is megalapozza és bizonyítja, hogy időről időre az Egyesült Államok Kongresszusa olyan eljárásokat folytatott le először a szövetség, majd az Alkotmány rendelkezéseinek és értelmezésének megfelelően, amelyek az „indián nemzetekről” is szóltak. Ezekben az eljárásokban tehát nemzetekként szólították őket.

A felperes a következő bekezdésben különböző szerződésekre hivatkozik:

- 1785. November 28. Hopewell-i Szerződés az Egyesült Államok megbízottjai és az „Összes cherokeek vezetője és harcosai” között,
- 1791. Július 22. Holston-i Szerződés az Egyesült Államok Elnöke által felhatalmazott megbízott (William Blount), valamint az „Indiánok Cherokee Nemzetének” törzsfőnökei és harcosai között; továbbá ezen szerződés utólag hozzáadott ,pótlólagos cikke 1792. November 17.-én Philadelphiában, amit Henry Knox Hadügyminiszter készített el az Egyesült Államok nevében,
- 1794. Június 26. Philadelphia-i Szerződés,
- Tellico-i Szerződések azonos felek között : 1790. Október 2., 1804. Október 24., 1805. Október 25., 1805. Október 27.,

- 1806. Január 7. Washington-i Szerződés a róla szóló Elnöki proklamációval, valamint a szintén e szerződéshez tartozó 1807. Szeptember 11-i magyarázattal,
- 1816. Március 22-i Szerződés az Egyesült Államok és a Cherokee Nemzet között Washington városában, valamint egy másik megállapodás ugyanekkor és ugyanott, ugyanezen felek között,
- 1817. Július 8. : a Cherokee Képviselőlet által készített Szerződés,
- és végül az 1819. Február 27-i Washington-i Szerződés.

A fent felsorolt szerződéseket és megállapodásokat egytől egyig megfelelően ratifikálta és meg is erősítette, valamint hitelesítette az Egyesült Államok Szenátusa és ezek attól fogva a legfelsőbb hazai jog részét képezik, fejt ki a beadvány.

A felperes kijelentette, hogy a fenti szerződések a bennük foglalt korlátok között, az Indiánok Cherokee Nemzetét szuverén és független államnak ismerik el. Továbbá, az 1719. évi Szerződés által elfogadott határok között, a felperesek szuverének és függetlenek, akik rendelkeznek az önkormányzás jogával, azonban őket sem illeti meg a beavatkozás joga az Egyesült Államok egyik államában sem. A beadvány felhívja a bíróság figyelmét a fenti szerződések sajátos rendelkezéseire, mégpedig abból a célból, hogy vizsgálják meg a belőlük kikövetkeztethető általános jogelvek igazságát.

A Cherokee Nemzet szerint az Egyesült Államok és a cherokeek legkorábbi érintkezésétől kezdve kimutatható az USA oldaláról egy buzgó törekvés arra, hogy elvezessék a cherokeeket egy magasabb civilizációs szintre. Ezt mutatja a Holston-i Szerződés 14. cikke, valamint az Egyesült Államok által követett folyamat 1808-ban, amikor is egy szerződés született meg, ami a Cherokee Nemzet azon tagjainak szólt, akik előnyben részesítették a vadászó életmódot. Ez a szerződés az említett tagoknak egy, a Mississippi nyugati oldalán lévő területet ajánlott fel, cserébe a cherokeek alsó területeinek egy részéért. Továbbá, az elnök biztosítékokat adott arra nézve, hogy azok, akik áttérnek egy mezőgazdaságon alapuló és civilizált életre az általuk okkupált területeken, azok nyugodtan bízhatnak az Egyesült Államok patronálásában, segítségével és jó szomszédi hozzáállásában. Az 1817. július 8-i szerződést azért hozták létre, hogy a fenti ígéreteket megvalósítsa és ezáltal – a felek kölcsönös bizalma mellett – egy nagyobb területátengedés következett be. Ezután 1819-ben, február 27-én egy újabb szerződés megkötésére került sor, melynek előszava elmondta, hogy a Cherokee Nemzet nagy részének az a határozott kívánsága, hogy a Mississippi ezen oldalán maradjon, és vágnak azon intézkedések megkezdésére, melyeknek célja a nemzetük fejlesztése, de ugyanakkor megőrzése is. Ez a szerződés azért volt szükséges, hogy késedelem

nélkül megvalósítható az imént elmondottakat, viszont általa ismét az Egyesült Államok kezébe adtak egy újabb, nagy kiterjedésű területet.

A felperes kiemelte, hogy a különböző szerződésekre való utalásokból látható, hogy befektettek iskolák létesítésébe is, és a beadvány leírja, hogy a cherokee-k nagy fejlődést hajtottak végre a kultúra és a mezőgazdaság, a földművelés területén. Emellett elfogadtak egy alkotmányt és egy kormányzási formát, melyek főbb sajátosságait az Egyesült Államoktól vették át. A kormányzást ugyanis három különböző részre osztották fel, melyek elkülönülnek egymástól: törvényhozás, végrehajtás, igazságszolgáltatás. Ezeket a területeket az alkotmányukkal összhangban alakították ki. Létrehoztak egy jogi kódexet, mely magánjogi és büntetőjogi rendelkezéseket is tartalmaz, ráigazítva a saját körülményeikre, helyzetükre. Bíróságokat állítottak fel és megszervezték a végrehajtást is, hogy mindennek realizált hatása is legyen. Iskolákat létesítettek a gyermekeik taníttatására, és keresztény templomokat hoztak létre, hogy ezt a vallást is elsajátíthassák és gyakorolhassák. Felhagytak a vadászó életmóddal és földművesekké, gépészekké, valamint állattenyésztőkké váltak. Továbbá, a sok provokálás és a változtatások nehézségeinek ellenére, hűséggel betartották minden ígéretüket, melyeket az Egyesült Államokkal kötött szerződésben tettek.

A beadványban a felperes követeli a saját alkotmányuk azon rendelkezésének előnyeit, mely szerint a fenti szerződések képezzék a legfelsőbb hazai jogukat, és a bírók ezen szerződések által kötelezve legyenek. Az Alkotmány azon cikkének is követelik a betartását, miszerint egyetlen állam sem fogadhat el olyan jogot, amely kárt okozna a szerződések kötelező erejében. Emellett bizonyítják, hogy a szerződések tulajdonképpen a legmagasabb jelentőséggel és a legkomolyabb kötelező erővel bírnak. Azt is kijelentik, hogy egy alkotmányos rendelkezés szerint a Kongresszus hatáskörrel rendelkezik az indián törzsekkel folytatott kereskedelem szabályozásában, és ez egy olyan hatalom, amely természeténél fogva kizárólagos. Ennél fogva ez az alkotmányos rendelkezés az államok számára megtilt minden ilyen irányú beavatkozást. A Kongresszus pedig ennél a hatalmánál fogva különböző törvényeket fogadott el, többek között egy 1802-es évi törvényt, hogy „szabályozza a kereskedelmet és az érintkezést az Indián törzsekkel, valamint hogy megőrizze a békét a határokon”. Ezeknek a törvényeknek a tárgya nem más, minthogy az indián határvonalak a szerződések által vannak rendezve, kialakítva, és a törvények azt is egyértelműen tartalmazzák és felismerik, hogy az indiánok szuverének, és kizárólagos joguk van a határaikon belüli jogalkotásra, és annak végrehajtására.

A beadvány azzal folytatódik, hogy előadja, miszerint Georgia Állam megsértette a fentebb bemutatott szerződéseket, valamint az Egyesült Államok Alkotmányát és a

Kongresszus 1802. évi Törvényét, mégpedig azzal, hogy Törvényhozó Testülete az 1828. decemberi ülészakában elfogadott egy törvényt a kormányzó bejegyzésével. A törvényt a következőképpen címezték: „Törvény, amely az Állam (Georgia) területén a cherokee-k által okkupált területeket odaadja Carrol, De Kalb, Gwinett, Hall és Habersham megyéknek, továbbá amely kiterjeszti az állami jogot ugyanezen területekre és még egyéb célokkal is bír”. 1829. december 19-én Georgia Törvényhozása egy újabb törvényt fogadott el, szintén a kormányzójuk hozzájárulásával. A címe nem volt éppen rövid, de fontosnak tartjuk szó szerint idézni, hiszen sok lényeges mondandó van benne. „Törvény, amely a Georgia Állam által uralt határokon belül elhelyezkedő, jelenleg a cherokee indiánok által okkupált területeket átadja Carrol, De Kalb, Gwinett, Hall és Habersham megyéknek, továbbá ugyanezen területekre kiterjeszti az állami jogot és érvényteleníti, eltörli az Indiánok Cherokee Nemzete által meghozott jogot és rendeleteket, valamint a köztisztviselők kártalanítása végett annak lehetőségét adja meg, hogy jogi kereseteket kézbesítsenek az említett területeken, és végül szabályozza az indiánok vallomásait, bizonyítékait, valamint eltörli, megsemmisíti az 1828-as Törvény kilencedik szakaszát ebben a tárgyban”.

Az imént felsorolt két törvénynek a céljai és az eredményei a következők voltak:

- a cherokeek területének kifaragása,
- e területre kiterjeszteni a teljes georgiai jogot,
- eltörölni a cherokee törvényeket (teljes joganyagukat),
- megfosztani a cherokeeket az általuk alkotott jog védelmétől,
- megakadályozni őket, mint szabadokat abban, hogy a Georgia Állami Bírósága előtt beadott vádirat büntetése alól kivándorlás bejegyzésével meneküljenek,
- a cherokee törvényekkel összhangban halálbüntetéseket szabnak ki,
- kiterjesztik Georgia békebíraskodásának hatályát a cherokee területekre és engedélyezik a georgiai milícia kivezénylését eme folyamat kikényszerítése végett,
- és végül deklarálják, hogy a Cherokee Nemzetben élő indiánok és azok leszármazottjai nem ismerhetők el alkalmas tanúként Georgia Állam egyetlen bírósága előtt sem olyan ügyben, ahol fehér ember lehet fél, kivéve hogyha ez a fehér ember szintén a Cherokee Nemzet köreiből él.

Ezeknek a törvényeknek bizonyítottan semmisnek és érvénytelennek kellene lenniük, mivel teljes egészükben megtagadják a korábban említett szerződéseket, valamint az Egyesült Államok Alkotmányát, és az 1802-es kongresszusi törvényt is.

1802-ben Georgia átengedett egy jelentős területet az Egyesült Államoknak az általa állítólagosan bérelt határokon belülről, mégpedig a következő feltétellel: az indián jogcímeket békésen kellene megszüntetni. Ezzel a mondattal pedig Georgia elismerte, hogy igenis léteznek indián jogcímek a földekre nézve! Ezek a területátengedések egyébként mindig az indiánok önkéntes hozzájárulásával történtek meg, és egészen 1819-ig olyan területmennyiségre korlátozódtak, amennyit még a törzsek nélkülözni tudtak. Azonban, 1819-ben a területüket már olyan kiterjedésűre csökkentették, amelyet a kényelmük, megélhetésük már éppen csak, hogy kibírt. Ennek következtében elhatározták, hogy több területet nem engednek át.

A beadvány kijelenti, hogy Monroe és Adams elnök is megtiltotta saját maga számára, hogy erőszakot alkalmazzon a jelenlegi felperesek ellen, vagy hogy megengedje Georgia Államnak az erőszakos tulajdonszerzést. Ezeket a tilalmakat az átengedésekről szóló szakaszokkal és az 1802-es megállapodással egyetértve tették meg. Az említett megállapodás Georgia Állam és az Egyesült Államok között jött létre és kötelezte az Egyesült Államokat arra, hogy amint lehet, törölje el az indián jogcímeket, viszont olyan békésen, amennyire csak lehetséges, a jó viszonyok fenntartása mellett. Ugyanakkor, az elnökök elismerték azt, hogy meg kell védeni az erőszaktól a törzseket, és teljesíteni kell azon garanciákat, amiket a szerződések adtak a nekik.

Mivel a fentiek alapján Georgia nem járt sikerrel az Egyesült Államok kormányával kapcsolatban, a jogalkotás eszközéhez folyamodott, hogy így kényszerítse ki az indiánok elvándorlását. A beadványban a felperes kimondja, hogy mivel nem akartak fegyveresen ellenállni Georgia ezen törekvéseinek és erőfeszítéseinek, az USA elnökéhez⁵¹ folyamodtak egy kérelemmel a védelemért és a szerződésekben foglalt garanciák végrehajtásáért. Azonban válaszként azt kapták, hogy „az elnöknek nincs hatalma arra nézve, hogy megvédje őket Georgia törvényeivel szemben.”

A beadvány ezután egy 1830-as Kongresszusi Törvényre hivatkozik. Ennek címe: „Törvény az Államokban illetve a territóriumokban lakó indiánokkal való földcserék, valamint a Mississippi nyugati oldalára való áttelepítésük biztosítására.” Ez a törvény azokra az indiánokra vonatkozott, akik választhatták az áttelepítést, mégpedig azzal a kikötéssel, hogy a törvény semmilyen tartalmát se lehessen szerződésszegésre való feljogosításnak vagy utasításnak értelmezni. Itt azon létező szerződések megszegésére gondoltak, melyek az USA és az egyes indián törzsek között kötöttek.

⁵¹ Andrew Jackson volt ekkor az Amerikai Egyesült Államok elnöke.

A Cherokee Nemzetnek nem volt lehetősége választani az áttelepítést, és szerintük ezen kívül másra már nem is kéne hivatkozniuk, ez éppen elegendő baj. Ugyanakkor mégis folytatták azzal, hogy maximálisan elégedettek azzal a területtel, melyet jelenleg birtokolnak. Érvként hozták fel: az éghajlat egészséges, a környezet megfelel a kereskedelem és a kapcsolattartás igényeinek, vannak iskolák, amelyekben az USA környező államaiból érkezett tanárok oktatnak, és tartanak istentiszteleteket is, ahol a kereszténységet tanítják a misszionáriusok és a lekipásztorok. Ez az ősi vidék arra lett szentelve, hogy ragaszkodjanak hozzá, mivel már emberemlékezet óta az őseik tulajdonában áll. Továbbá, itt vannak eltemetve az édesapák, a rokonok, és a barátok. Kevésbé ismert viszont a Mississippi nyugati vidéke, ahová menniük kéne. Ha elfogadnák az áttelepítést, az nem csak az oktatás és kereszténység terjedésére lenne megsemmisítő hatással, de magára a nemzetükre is.

A felperes azt is érvként hozta fel, hogy a nemzetük egy része 1808-ban és 1809-ben már emigrált egy másik területre és ott le is telepedett a számukra kijelölt helyen az Arkansas folyó mellett. Később innen ismét el kellett menniük, mégpedig egy 1828 májusában kötött szerződésbe foglalt kikötés alapján. Az új helyen az elmondásuk szerint ki voltak téve az ellenséges indián törzsek kiszámíthatatlan támadásainak és belekerültek az öldöklés és skalpolások állandósult jeleneibe. Sajnos vállalniuk kellett kiirtási céllal egy háborút az erőteljesebb törzsekkel szemben, akik előtt bizonyosan el fognak bukni. Ebből a tapasztalatból okulva a felperes már csak emiatt is határozottan elutasította a földcserék ajánlatát.

A felperes beadványa végül ismerteti, hogy Georgia Állam olyan törvényeket alkotott meg, amelyek híján vannak az indián törzsekkel kötött szerződésekre való utalásoknak. Továbbá, ezen törvények nem követik az USA Alkotmányát sem, ami igen súlyos hiányosság. Mindezekon kívül, Georgia Állam kinyilvánította azon elhatározását is, hogy addig folytatja az ilyesféle jogszabályok létrehozását és végrehajtását, ameddig a cherokeek nem hajlandóak elhagyni földjeiket

2.5. A Legfelsőbb Bíróság döntése

Most, hogy bemutattuk a Cherokee Nemzet beadványának legfontosabb elemeit, nézzük meg, hogyan döntött és milyen indokok alapján az Egyesült Államok Legfelsőbb Bírósága!

A Cherokee Nemzet a Bíróság szerint nem idegen állam. Az USA Alkotmányában szereplő „idegen állam” minősítésnek a felperes nem felel meg. Az Alkotmány III. cikke meghatározza a bírói hatalom kiterjedési területét. A cikk 2. szakasza tartalmazza az ezzel kapcsolatos felsorolást, tehát azt, hogy milyen ügyek elbírálása tartozik a Bíróság

hatáskörébe. Eszerint a bírói hatalom kiterjed valamely USA-beli állam és egy idegen állam konfliktusaira is. Ezért is olyan fontos megállapítani, hogy vajon a Cherokee Nemzet idegen államként minősíthető-e. Ha igen, akkor teljes jogú alanya lehet az eljárásnak, aki önálló szuverenitással is rendelkezik, így ez megoldása lehetne a fő jogi problémáknak is.

A cherokee törzs a bíróság rendelkezése szerint az USA részét képezi, mint egy sajátos állam és nem pedig egy önálló, külön, azaz „idegen államot”. A bíróság érvelése szerint a letelepedéstől fogva úgy kezelték a cherokee törzseket, mint amelyek az USA egységébe tartoznak. A Georgia és a cherokee törzs által kötött számos szerződésből látható, hogy a törzs politikai magatartása és hajlandóságuk a problémák békés, szerződés általi megoldására valamint kötelezettségek vállalására azt fejezik ki, hogy ők maguk is elfogadták az USA részeként való minősítésüket, azonban nem egy etnikai csoportként, hanem egy kvázi államként. A bíróság – ahogy azt fentebb már kifejtettük - ezt a fajta speciális államiséget elismeri, de kihangsúlyozza, hogy ez nem az „idegen állami” létet jelenti, hanem az Egyesült Államokon belüli szuverenitást. A kormány törvényei is úgy tekintenek a Cherokee Nemzetre, mint egy USA-beli államra és a bíróságok is követik ezt a fajta szemléletet.

Az Indiánok és az USA kapcsolata semmilyen más, a jogban eddig létező kapcsolathoz nem hasonlítható. E kapcsolat feltételei rendkívül sajátosak. Általában a nemzetek önállóak, elkülönülnek egymástól, és nem tartoznak egymás felé eredendően lojalitással, esetleg behódolással. Ennek alapján az Alkotmány értelmezése szerint használt „idegen állam” minősítés alapvetően az összes nemzetre és ezek kapcsolataira is alkalmazható. Azonban, az Indiánok és az USA kapcsolata sajátos és eddig máshol fel nem lelhető elemekkel bír.

Az indiánoknak okkupáció útján megkérdőjelezhetetlen alapja volt a földek tulajdonjogára nézve. Ezt a bíróság is elismeri. Azonban az okkupáció által megszerzett földjogok semmissé váltak az USA-nak való önkéntes átengedés – azaz, cession - után.⁵² Ez felülírta az addigi jogviszonyokat a földekre nézve. Mindezek alapján még a legnagyobb pontosság mellett sem lenne helyénvaló - vagy legalább is kétségbe vonható lenne - idegen nemzetnek tekinteni az USA határain belül élő törzseket. Sokkal inkább megfelelő az, ha függésben lévő belső nemzetnek tekintjük, nevezzük őket. A bíróság szerint az általuk okkupált területeket a későbbi szabad akaratból történő átengedésük következtében az USA méltán követeli magának. Az USA joga a földekre nézve akkor vált hatályossá, amikor a törzsek az átengedés következtében megszűnt. Ezzel a fordulattal a földek és vele együtt a törzsek függőségi, kvázi gyámsági viszonyba kerültek az USA-val. Ugyanis a közöttük lévő

⁵² Bár véleményünk szerint önkéntességről itt igen csekély mértékben beszélhetünk csak.

kapcsolat erősen emlékeztet a gyám és gyámolt közötti viszonyra. Ezt mutatja például, hogy az USA kormányához fordulnak védelemért, továbbá segítségért, ha valamit meg szeretnének valósítani. Számítanak a kormány jóindulatára és erejére, valamint az elnököt egyfajta törzsi vezetőként, „nagy apa”-ként nevezik.

Néhány témakör, melyet a felperes beadványa ismertet, nem tartozik a bíróság hatáskörébe, tehát nem jogosult abban eljárni. Ilyen például az, hogy a bűnügyi feladatok ellátása a Cherokee Nemzet saját igazgatási körébe, hatáskörébe tartozik. Igencsak kétségesek a beadvány azon részei, melyek az okkupálással szerzett földjogok tiszteletben tartásáról szólnak, valamint azok, melyekben kérik, hogy a bíróság védje meg a tulajdonjogukat. Ha egyszerűen csak arról lenne szó, hogy a bíróság állapítsa meg valamely jog fennállását sajátos ügyben, sajátos felek között, akkor még talán el is járhatna a bíróság. Azonban, a Cherokee Nemzet többre kérte a bíróságot egy egyszerű jogcím megállapításánál. A beadvány azt várja a bíróságtól, hogy az ellenőrzést gyakoroljon Georgia Állam jogalkotása felett, valamint, hogy visszatartsa a tisztességtelen eszközök alkalmazásától. A bíróság ilyenfajta közbenjárása erősen kérdéses. A fentiek ugyanis az igazságszolgáltatás erősen politikai felhangú területét jelentik.

Mindezek alapján a bíróság azt a döntést hozta meg, hogy mivel a Cherokee Nemzet egy függőségben lévő belső nemzet⁵³, ezért per indítására nem jogosultak. Ennek következtében a bíróság megtagadta az igazságszolgáltatást.

3. Worcester v. The State of Georgia⁵⁴

3.1. A per előzményei

Miután a 18. század végén az Amerikai Egyesült Államok elnyerte függetlenségét az anyaországtól, a legnagyobb problémává a földtulajdon kérdése vált. Az erős indián nemzetek sokan voltak, katonai erejük felülmúlta a fiatal és gazdaságilag megtört Egyesült Államokét. Nagy-Britannia számos alapelvet hagyott örökölni a fiatal USA-nak, melyek iránymutatásként szolgáltak számukra a törzsekkel való kapcsolatokban. Először is, a törzsek szuverének, mely nem jelent mást, mint hogy politikai értelemben véve függetlenek minden más nemzettől és saját joguk és szokásaik alapján szabadon irányítják belső ügyeiket. Másodszor a törzsek fenntartják a korábbi jogukat a földjeikhez, melyeket ők foglaltak el és ezt a jogukat átadhatják mások számára. Harmadszor pedig a földek cseréjére kizárólag a nemzeti

⁵³ Azaz, domestic dependent nation.

⁵⁴ A fejezet a The Decisions of the Supreme Court of the United States, 1832. 483-514. pp alapján készült.

kormányzatok között van lehetőség, sem magánszemélyek, sem az államok nem szerezhettek földeket a törzsektől.

Az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya kizárólagos jogot biztosít a Kongresszusnak arra, hogy az indián törzsekkel foglalkozzon. Ez a kizárólagos hatáskör az Alkotmány I. cikkében van megfogalmazva, mely a Kongresszusnak adja a kizárólagos eljárási jogosultságot az indiánokkal folytatott kereskedelem ügyében. A IV. cikk alapján pedig elismerik az indiánok szerződéseit a Kongresszus törvényeivel együtt, és a kettő közül a megállapodások tekintendők magasabb rendű forrásnak. Hasonlóan a szövetségi törvényekhez, az indián megállapodások nagyobb súllyal bírnak az államok. Mind az 1790-ben hozott kongresszusi törvény az indián kereskedelemről, mind az 1823-ban, a Jhonson v. McIntosh döntésben foglalt tételek alapján az indián törzsek szabad és független nemzetnek tekinthetők saját területükön belül, de alávetettek a Kongresszus felügyeletének. Az említett Jhonson v. McIntosh döntésben a Marshall bíró által vezetett bíróság leszögezte, hogy a magánszemélyek indián törzsekkel kötött föld adásvételi szerződései érvénytelenek, mert az indián törzsekkel magánjogi szerződés nem köthető, arra csak az Amerikai Egyesült Államok jogosult.

Georgia állam már a korai éveiben meghatározó pozíciót foglalt magának a tagállami jogok érvényesítése tekintetében. Georgia élénken tiltakozott az állami tevékenység szövetségi szintű felügyelete ellen és nemtetszéssel viseltetett az indián törzsek jelenléte iránt a határain belül. A cherokee törzs területén, 1828-ban történt jelentős aranylelőhelyek felfedezése vezetett ahhoz, hogy akadályoztassák a törzset és átvegyék az ellenőrzést felettük és földjeik felett.

Samuel Austin Worcester vermonti lakos és misszionárius a 19. század elején folytatott a cherokee indiánok területén misszionáriusi tevékenységet. Azonban őt és hat társát Georgia állam tisztviselői letartóztatták és eltávolították a törzs földjéről. Worcester a következővel vádolták meg: 1831. július 15-én engedély nélkül tartózkodott a cherokee törzs területén, mely Georgia törvényeinek van alárendelve, és amely törvények előírják az államban tartózkodáshoz szükséges állami engedély meglétét, valamint a hűségeskü letételét arra vonatkozóan, hogy támogatja és megvédi az Alkotmány és Georgia törvényeit. Worcester azzal védekezett, hogy az evangéliumot az Egyesült Államok elnökének felhatalmazása alapján, és a Cherokee Nemzet engedélyével prédikálta. Továbbá azzal is érvelt Worcester, hogy Georgiának azóta nincs hatásköre eljárni, mióta az Egyesült Államok elismerte a Cherokee Nemzet szuverenitását az által, hogy kétoldalú megállapodásokat, szerződéseket kötött a törzsszel. Továbbá Worcester azt is kihangsúlyozta, hogy Georgia Cherokee Nemzetre

vonatkozó törvényei sértik az 1790-es kongresszusi kereskedelmi törvényt és Georgia ezen törvényei érvénytelenek.

A felsőbb bíróság nem értett egyet Worcester érvelésével és bűnösnek nyilvánította őt és társait, és négyévnyi kényszermunkára ítélte őket egy börtöntáborban. Worcester az ítélet ellen fellebbezést nyújtott be az Amerikai Egyesült Államok Legfelsőbb Bíróságához.

A Legfelsőbb Bíróság előtti eljárásban Samuel A. Worcester mint fellebbező vett részt Georgia Állammal szemben. A fellebbezése ugyanarra irányult, mint a felsőbb bíróság előtti eljárásban, vagyis hogy a bíróság állapítsa meg azt, hogy Georgia Államnak nincs hatásköre törvényeket alkotni a Cherokee Nemzet határain belül, mert a Cherokee Nemzet az Amerikai Egyesült Államokkal kötött szerződések révén elismert nemzet.

3.2. A per jogi kérdései

John Marshall főbíró szerint két fontos kérdés merült fel az adott ügyben. Elsőként, hogy a törvényhozás nagyon korlátozott törvényes hatalommal bír, melynek a kiterjedése a földrajzilag behatárolt és alapított fennhatóság. Rendszerint ez a hatalom az ott lakó polgárok cselekedeteihez kötött. Ezért Georgia cselekedetei, miszerint fennhatóságát kiterjeszti a Cherokee Nemzet felett, nem valósulhat meg. A cherokee földek nem képezik Georgia Állam területét és Worcester nem volt georgiai polgár.

Másodszor, Marshall kihangsúlyozta, hogy a szövetségi kormányzat és az amerikai indián nemzetek közötti kapcsolat Nagy-Britannia öröksége, melyet ápolni kell a függetlenség kivívását követően is. Az Egyesült Államok és a Cherokee Nemzet között született számos megállapodás és szerződés megerősítette a Cherokee Nemzet szuverenitását és az önkormányzathoz való jogát. Az Egyesült Államok és a Cherokee Nemzet úgy tekintettek az indián nemzetre, mint akik kizárólag az Egyesült Államok oltalma alatt állók. A cherokee törzs különálló közösségnek tekinthető a saját területén. Mivel az USA Alkotmánya magasabb szintű jogforrásként ismeri el a megállapodásokat, mint a Kongresszus törvényeit, ezért egy esetleges konfliktus esetén magasabb a megállapodások autoritása mint az állami törvényeké.

3.3. A bíróság döntése

A bíróság 1832. március 3-án hozta meg döntését és Samuel A. Worcester javára döntött, az alsóbb bíróságok ellentétes tartalmú döntésével szemben.

John Marshall arra a végső következtetésre jutott, hogy Georgia Államnak nincs joga a Cherokee Nemzet belső ügyeibe beavatkozni és az a törvény, mely alapján Worcester ellen vádat emeltek, semmis.

Marshall azt is megállapította, hogy az indián nemzetek különálló politikai közösségek, területi határokkal, melyen belül kizárólagos fennhatósággal rendelkeznek, és joguk van mindazokhoz a határokon belüli földekhez, melyek nincsenek részükre elismerve, de az Amerikai Egyesült Államok szavatol értük.

A főbíró hozzátette még, hogy az Alkotmány sérelmének minősül a Worcesterrel szemben fogatosított erőszakos lefoglalás, mikor a Cherokee Nemzet területén élt, ugyanis arra a Cherokee Nemzet engedélyt nem adott, illetve az Egyesült Államok elnöke sem hagyta jóvá az intézkedést.

3.4. Az ügy jelentősége

Az ez ügyben meghozott döntés volt a harmadik kulcsfontosságú döntés, melyet Marshall főbíró meghozott az 1823 óta, mikor is kialakították a politikai álláspontot az indián törzsek USA-ban elfoglalt pozíciójára vonatkozóan. A bírói döntés elismerte a törzsek szuverén (politikailag független) státuszát. Az Egyesült Államoknak nincs hatásköre arra, hogy jogot alkosson azon törzsekre vonatkozóan, akik az adott államok határain belül helyezkednek el. A törzsi szuverenitás ilyen módon történő megerősítése vált később, a 20. század második felében a bírói döntések alapjául. A döntés és a törzsi szuverenitás elismerése ellenére a szövetségi kormányzat kicsikarta a törzsektől a szülőföldjük elhagyását, és áttelepítette őket.

A Marshall-trilógiaként emlegetett döntések harmadik eleme a Worcester-döntés. A három döntés (Johnson v. McIntosh – 1823.; Cherokee Nemzet v. Georgia – 1831.; Worcester v. Georgia – 1832.) teremtette meg az amerikai indián jog alapjait, elismerte az indián törzsek földjeikhez való jogát, megteremtette a függőségben lévő belső nemzet fogalmát, valamint megerősítette törzsi szuverenitásukat belső ügyeik vonatkozásában. A törzsi szabályozás korlátjaiként pedig csak az általuk kötött megállapodásokat és a Kongresszus törvényeit határozta meg.

A döntés ellenére azonban – mint említettük - a cherokee törzs sem menekülhetett az áttelepítések elől, és csak közel százötven évvel később, az 1970-es évektől számolhatunk az indiánok önkormányzathoz fűződő jogával egyes belső ügyeik intézésére. A huszadik század végére kialakult indián-politika alapjául szolgáltak a Worcester-döntés és Marshall bíró megállapításai.

VI. Záró gondolatok, szemelvények a szuverenitás kényes kérdéseiről napjainkban

1. Hogyan folytatódott a Cherokee Nemzet története?⁵⁵

„Cserokik! Az Egyesült Államok elnöke azért küldött, hogy engedelmességre szólítsalak fel benneteket, ugyanis a Mississippi túlsó partjára kell költöznötök, ahol békességben és jómódban élhettek... Azért jöttem, hogy odavigyelek és útközben az előírások szerint megvédjelek benneteket... Csapataim már megszállták az egész vidéket, amelyet el kell hagynotok. Hamarosan még több ezer ember érkezik, így mindenfajta ellenállás és menekülés értelmetlen. A katonák a barátaitok. Ilyenekként fogadjátok hát őket, engedelmeskedjete a parancsaiknak, amelyeket a kongresszus rendelt el a ti érdeketekben. A legkisebb lázadást sem tűrhetem el, mert az indiánok vére ugyanolyan értékes a számomra, mint a fehéreké... Az utazás egész ideje alatt az Egyesült Államok hadserege élelmez és ruház benneteket. Vigyázunk, hogy kényelmesen és jól utazzatok....”⁵⁶

Ezek a szavak Winfield Scott tábornok szájából hangzottak el. Célja a megnyugtató, de ugyanakkor a megtévesztés is volt.

Bár a Worcester v. Georgia State- perben a Bíróság elismerte a cherokeek önálló államiságát, azt is kimondták, hogy ez a megállapítás csak erre az adott ügyre áll fenn, csak erre érvényes. Így tehát továbbra sem szabadult meg a Cherokee Nemzet Georgia Állam önkényétől. Sőt! 1838-ban az Egyesült Államok Kongresszusa kimondta, hogy innentől kezdve nincs helye az indiánoknak a Mississippitől keletre fekvő területeken. A kötelező lakhelyük ezentúl Oklahoma lett, ezt és az áttelepítést is szerződések megkötésével támasztották alá. A fent idézett Winfield Scott tábornok megszállta a cherokeek földjeit hadseregével és táborhelyéül New Echotát – a cherokeek „fővárosát”- szemelte ki. Ezt követően tette közzé a fenti kiáltvány szövegét.

Hamarosan megindult a cherokeek tömege Oklahomába, Scott hadseregének felügyelete és irányítása mellett. A megígért „kényelmes és jó” utazás helyett fagyhalál, éhínség, árvaság, a katonák durvasága és erőszakoskodása, a gyengék és az öregek hátrahagyása jellemezte ezt a keserves karavánt. A történelemben ez az út a „Trail of tears” néven vált ismertté, azaz a halálmenet, vagy a könnyek útja.

⁵⁵ Dolgozatunk ezen pontja Jean Raspail: Rézbőrű napló, szabad utazóként az Amerikai Egyesült Államok Indián rezervátumaiban, Európa Könyvkiadó, 1975. műve alapján készült.

⁵⁶ Jean Raspail: Rézbőrű napló, szabad utazóként az Amerikai Egyesült Államok Indián rezervátumaiban, Európa Könyvkiadó, 1975. 92-93. pp

Minden szörnyőség ellenére John Ross vezetésével a cherokeek viszonylag hamar talpra álltak új hazájukban. Felállították ismét saját parlamentjüket, fővárost alapítottak⁵⁷, és saját napilapot – the Cherokee Advocate – hoztak létre. Azonban ez az időszak sem tartott sokáig. 1907-ben Oklahoma Állam egy törvényrendeletet hozott meg, melynek értelmében feloszlatták a Cherokee Nemzetet. Ettől kezdve sorsuk igen sokáig a teljes beolvadás lett, akárcsak a többi nagy indián törzs esetében is.

2. Kitekintések a napjainkban meglévő, szuverenitással kapcsolatos vitákra

Dolgozatunk nem lehetne teljes anélkül, hogy ne vessünk egy pillantást jelenünk történelmére. Úgy látjuk, hogy a szuverenitás megítélése ma is épp oly bizonytalan tud lenni, mint az 1830-as években. Ennek leginkább a nemzetek közötti fegyveres összetűzések és a politikai visszásságok az okai.

Elég, ha csak arra gondolunk, hogy milyen hatalmas indulatokat és érdeklődést váltott ki a közelmúltban az „azeri baltás gyilkos kiadása”. Az azeri – örmény viszály tökéletesen bemutatja, hogy a mai ember számára is megoldhatatlanná válhat a szuverenitás problematikája. Természetesen nem ugyanolyan jellegű kérdésekkel állunk szemben, mint a Cherokee Nemzet esetében, viszont ez a példa is megfelelően tükrözi a szuverenitás komplikáltságát, és azt, hogy ma is tudatosan foglalkoznunk kell ezzel.

Egy következő példa lehet Koszovó függetlensége. Bár 2008-ban Koszovó egyoldalúan kikiáltotta függetlenségét, és az utóbbi időben olyan várományok láttak napvilágot, hogy lassan Koszovó elnyerheti a teljes szuverenitását, ez a „valóságban azonban (...) nem teljes”⁵⁸ a nemzetközi szervezetek állandó felügyelete miatt. A teljes szuverenitás elnyerése azért is problémás, mert az államok igen jelentős hányada nem ismeri el Koszovó függetlenségét, sőt kifejezetten ragaszkodnak is az el nem ismeréshez.

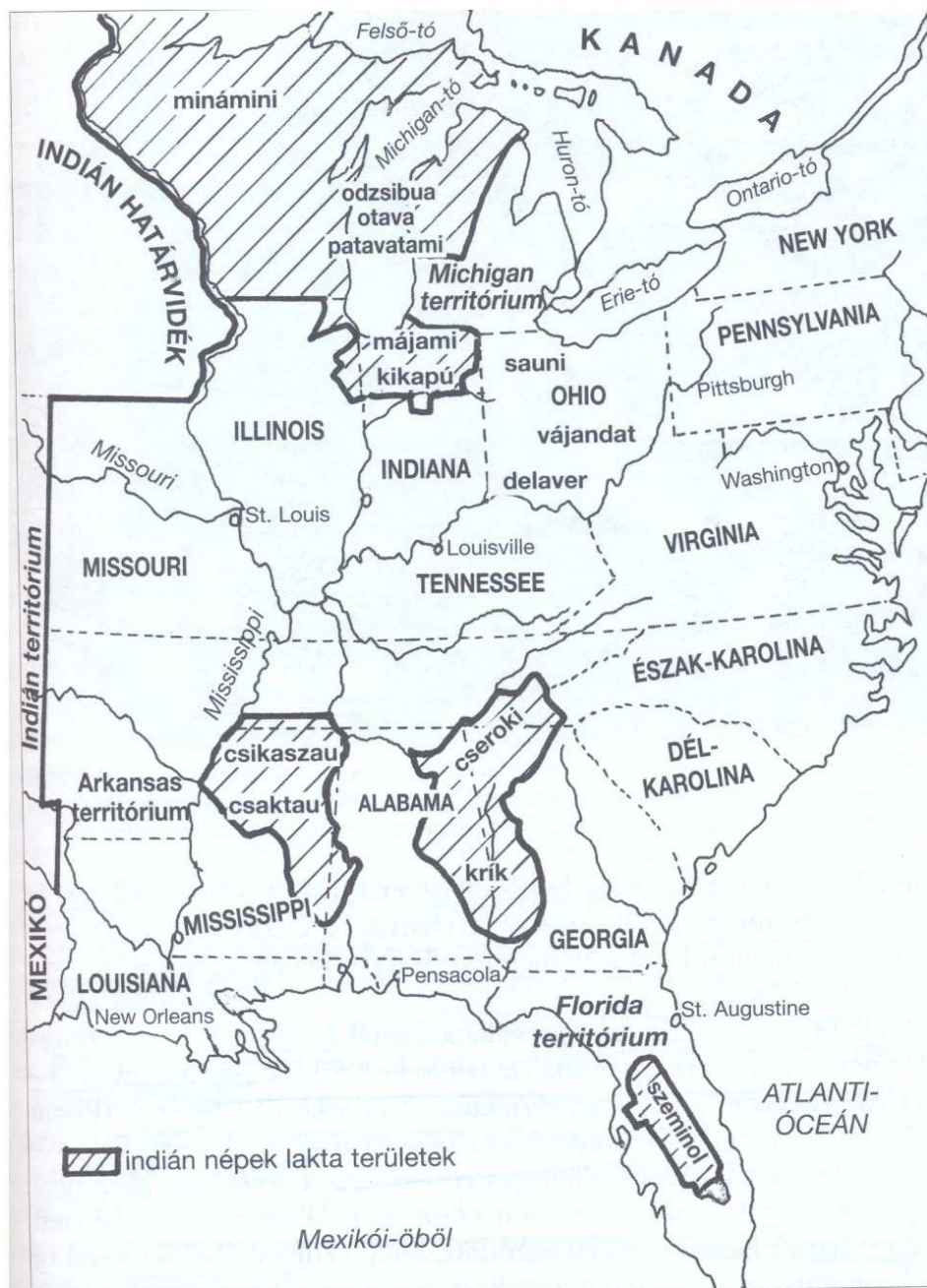
3. Végső megállapítás

Számos állam között vannak komoly feszültségek amiatt, hogy nem tudják eldönteni egy adott területről, hogy melyikük szuverenitása alá tartozik, vagy hogy esetleg egy teljesen önálló államról van szó. Egymásra mutogatnak, vég nélkül sorolva az évek folyamán elszenvedett sérelmeket és ennek szinte minden esetben az ártatlan emberéletek esnek leginkább áldozatul. Azt sem szabad elfelejtenünk, hogy saját világunk is szegényebbé válik egy nemzet elnyomásával.

⁵⁷ Tahlequah

⁵⁸ <http://index.hu/kulfold/2012/09/10/fuggetlenebb lett koszovo/> (utolsó letöltés dátuma: 2012. október 14.)

VII. Térképmelléklet

1. ábra - Az egykori Észak. és Délkelet 1825-ben

2. ábra - Az 1841-re kialakult határvidék

IRODALOMJEGYZÉK

1. Jean Raspail: Rézbőrű napló, szabad utazóként az Amerikai Egyesült Államok Indián rezervátumaiban, Európa Könyvkiadó, 1975.
2. Alkotmánytan I. (szerkesztette: Kukorelli István), Osiris Kiadó, Bp. 2007.
3. Sári János: A hatalom területi megosztása, Jogtudományi Közlöny, 1990. 7-8.
4. Arisztotelész: Politika, Gondolat Kiadó, Bp. 1969.
5. Montesquieu: A törvények szelleméről, Osiris Kiadó, Attraktor Kft., Bp. 2000.
6. Államelmélet I. A modern állam elméletének előzményei és történeti alapvonalai (szerkesztette: Takács Péter) Szent István Társulat Budapest 2008.
7. Nagy Károly: Nemzetközi jog, Püski Kiadó, Budapest, 1999.
8. A szuverenitás káprázata (szerkesztette: Gombár Csaba, Hankiss Elemér, Lengyel László, Várnai Györgyi), Korridor Politikai Kutatások Központja, Budapest 1996.
9. Államtan (Írások a XX. századi általános államtudomány köréből) szerkesztette: Takács Péter, Szent István Társulat, Budapest, 2003.
10. Takács Péter: Államtan Négy fejezet az állam általános elmélete köréből Az állam általános sajátosságai, Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatástudományi Kar Jogtudományi Tanszék, Bp. 2011.
11. Jean Bodin: Az államról, Gondolat Kiadó, Bp. 1987.
12. Thomas Hobbes: Leviatán vagy az egyházi és világi állam formája és hatalma, Kossuth Kiadó, Bp. 1999.
13. John Locke: Értekezés a polgári kormányzat igazi eredetéről és hatásköréről Gondolat Kiadó, Bp. 1986.
14. Jean – Jacques Rousseau: A társadalmi szerződés, Bibliotheca Könyvkiadó, Bp. 1958.
15. P. Pernthaler: Allgemeine Staatslehre und Verfassungslehre, Springer, Wien 1986.
16. Hans Kelsen: Tiszta jogtan, ELTE Bibó István Szakkollégium kiadványa, Bp. 1988.
17. J. Maritain: The Concept of Sovereignty. American Political Science Review, 1950. 1.
18. D. R. Beam, T. J. Conlan – D. B. Nalker: Federalism: The Challenge of Conflicting Theories and Contemporary Practice. In The State of the Discipline. Ed. A. W. Finifter. Washington D. C., 1983.

19. Concha Győző: Politika. I. köt., Grill Károly Könyvk. Bp. 1907.
20. Tomcsányi Móric: Magyarország közjoga, Királyi Magyar Egyetemi Ny., Bp. 1940.
21. G. Jellinek: Allgemeine Staatslehre, Berlin 1914.
22. Ruzsoly József: Európa alkotmánytörténete Előadások és tanulmányok középkori és újkori intézményekről, Püski Kiadó, Bp. 2005.
23. Nagyné Szegvári Katalin: Fejezetek az Amerikai Alkotmány történetéből, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Bp. 2002.
24. Bevezetés az egyetemes állam- és jogtörténet forrásaiba (szerk.: Dr. Horváth Pál), Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1996.
25. Székely Lajos: Az Amerikai Egyesült Államok története, A Szegedi József Attila Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, Szeged 1971.
26. http://www.digitalhistory.uh.edu/learning_history/indian_removal/cherokee_constitution.cfm (2012.10.14.)
27. Borsányi László: Hontalanok a hazájukban: az első amerikaiak történelme az Egyesült Államok történetében, Helikon Kiadó, 2001.
28. <http://www.cherokee.org/> (2012. 11.23.)
29. The Decisions of the Supreme Court of the United States 1831.; 1832.
30. <http://index.hu/kulfold/2012/09/10/fuggetlenebb lett koszovo/> (2012.10.14.)
31. IV. Szegedi Jogtörténeti Napok Konferencia a bírói hatalomról és az állampolgárságról (szerkesztette: Homoki-Nagy Mária), Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, Szeged 2011.

